

Nemunas

Nr. 2
(896)

2014 m.
sausio 16–22 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Klaudijus PETRULIS. „Tenis“.

Paveikslo sąsajos
su laiku / laikrodžiu

20 p.

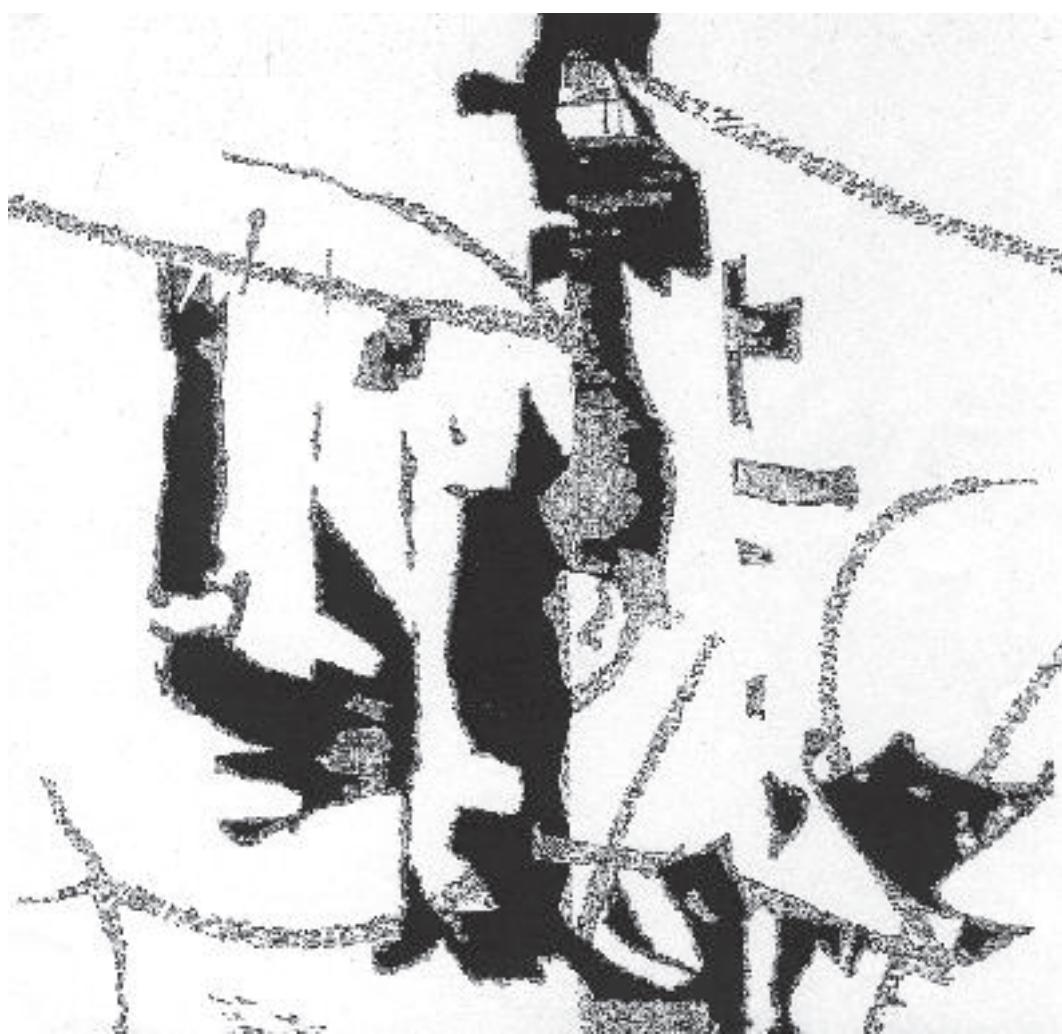

9 1770134 314014

***

*Pragarmėm dvelkia
mudviejų pėdos sniegynuose,
primena vėjas,
jog turime veidus,
akis, rankas, kojas,
ir išliekamoji pusnynų vertė vis didėja,
pūga neša požvarbes medžiagas,
svilina, degina,
perstato katedras,
pridengia pragarmes,
artina tolimą broli ar seserį,
ir, regis, jau pusnių sostinėj esame,
sveikinam vakarą.*

Stasys STACEVIČIUS

Rimgaudo MALECKO iliustracija

Provokuojant vaizduotę

Eglės LEKEVIČIŪTĖS nuotrauka

Ar kada teko pagalvoti, kad pojūčiai gali virsti pagrindine teatriniu vyksmo dalimi? Jaunosios kartos aktorė, lėlininkė Karolina ŽERNYTĖ net tik pagalvojo, bet kartu su bendraminčiais 2010-aisiais tokią idėją sėkmingai įgyvendino. Regint žaismingą vaizduotės provokaciją scenoje, atvėrusių kūrėjai Maskvos lėlių teatro duris, norisi daugiau sužinoti apie kūrybinę veiklą, supynusią aktorystę ir režisūrą.

– *Kuo tave patraukė lėlių teatras?*

– Kaip ir kurso draugai, patekau į šią sritį tik todėl, kad norėjau mokyti aktorystės meno. Tais metais, kai stojau, rinko du kursus su specializacijomis – lėlininkų ir renginių vedėjų. Mokėmės to paties, ko ir kiti aktoriai, tačiau baigusi akademiją didelė dalis pradėjo dirbtį su lėlėmis. Man pasisekė – studijuodama galėjau dalyvauti tarptautiniuose festivaliuose ir pamatyti, kas vyksta lėlių teatre visame pasaulyje. Išvydusi, kokio aukšto lygio, platių apimties ir koks paveikus jis gali būti, supratau, kad esu savo vietoje. Galimybų begalė – nuo šešelių iki pastato dydžio realistinių lėlių, nuo tradiciinių pirštininių lėlių iki robotų, nuo spektaklių kūdikiams iki provokuojančių ir atvirų judesio ir kaukių junginių. Tieki kūrėjo, tiek žiūrovo fantazijai lėlių teatre erdvė neribota.

– *Dažniausiai įsivaizduojame, kad scenose kuriama regimoji metafora, ne kartą galima išgirsti, jog didelė dalį išpūdžio lemia ir scenografija. Kas paskatinė pradėti dirbi netipiškai ir aktualizuoti pojūčius, atskleisti vaizduotę?*

– Spektaklis aklysiems buvo mano idėja, kilusi gavus užduotį surinkti lėlių teatro utopiją. Ieškojau būdo, kaip aktorius galėtų tarnauti žiūrovui, kuris tuo metu spektaklyje iš tiesų taptų svarbesnis. Kai iš spektaklio dalyvio atimi regėjimą, įsijungia vaizduotė, ir jis ima vertinti kitus savo pojūčius. Žmogus tampa visiškai priklausomas nuo mūsų kuriamo ritualo, todėl tiesiog privalome būti čia ir dabar, gyvai reaguoti. Taip tarp aktorių ir dalyvių sukuriamas stiprus rūpinimosi kitu ryšys, nevaidinamas nuosirdumas. Tai vertybės, kurias branginu. Nemégstu dirbtinumo, pasipūtimo, savo vertės demonstravimo scenoje.

– *Manai, kad orientavimasis į pojūčius scenos menuose praplečia meno suvokimą?*

– Žinoma. Nemažai menininkų eksperimentuoja su pojūčiais ir juos jungia – mes (kartu spektaklį) kuria Jūratė Trimakaitė, Asta Stankūnaitė, Mindaugas Černiauskas, Karolis Algimantas Butvidas, Ilmantas Precas, Lukas Pacenka, Ieva Juršėnaitė, Justė Kulakauskaitė – N. B. past.) tikrai nesame pirmieji. Tačiau mūsų atrasta forma ypatinga ne tik tuo, kad pasakoja istoriją teatro principais. Manau, pojūčių teatras yra tarsi socialinis reiškinys. Spektaklio „Bitinėlio pasakos šešiems pojūčiams“ metu susitinka aklieji ir regintieji, neretai – pirmą kartą. Be to, žmonės, negalintys visavertiškai suvokti spektaklį, čia viską pukiausiai supranta, o vaizduotėje dar ir nusikelia į prisiminimus. Po spektaklio vykstančiuose aptarimuose buvo jaudinan-

čių momentų. Džiaugiuosi tomis emocijomis, kurių išsinešu, man Jos praplečia meno paskirties (jei taip iš viso galima sakyt) suvokima.

– *Kiekvienas tokio pobūdžio spektaklis skiriasi, nes nuolatos kreipiamasi į vis kitą asmenį. Kas tokiu atveju būtų gerai atliktas vaidmuo? Juk spektaklis skirtas ir regintiesiems, ir aklyesiems.*

– Šiame spektaklyje improvizacija tarp aktorių gali būti labai minimali – turime tiksliai sekti ritualo schemą, kad nebūtų netikėtum. Ant scenos brangus turtas – neregintys dalyviai, – o mes naujodame tikrą ledą, vandenį, ugnį... Tačiau improvizuoti bendraujant su dalyviais privaloma. Pavyzdžiui, per žmones einančią lėlę galima paliesti. Vieini tai daro drąsiau, kiti – susikaustę. Mūsų užduotis – kiekvieną išjudinti, išprovokuoti reakcijas. Tada iš tiesų tas žmogus tampa daug svarbesnis nei aktorius scenoje tiems, kurie stebi procesą iš šalies. Regintieji visada labai smagiai reaguoją net i menkiausias „aklujų“ (dalyviai galiapti ir regintieji, tik užrištomi akimis) emocijas. Gerai atliktas vaidmuo – tai tiksliai įvykdinti uždaviniai, išprovokuota dalyvio fantazija. Jei po spektaklio jie pasakoja, kaip aiškiai viską įsivaizdavo, – mūsų darbas atliktas.

– *Parodžiusi „Bitinėlio pasakas šešiems pojūčiams“ buvai pakiesta statyti pojūčių spektaklį Maskvoje. Koks tai buvo kūriny? Kokį reakcijų sulaukta?*

– Maskvos lėlių teatre balandžio pabaigoje išleidau premjerą „Gegužės naktis“ pagal N. Gogolio novelę. Spektaklis sulaukė didžiulio susidomėjimo, gražių recenzijų. Jis rodomas repertuarė, po kiekvieno spektaklio vyksta aptarimai, ir visos pastabos mane pasiekia. Maskvoje yra didelė aklių ir silpnaregių bendruomenė, jie gausiai lankosi – man visada labai svarbu išgirsti jų nuomonę. „Gegužės naktis“ nominuota žiūrovų prizui „Zvezda Teatrala“ ir garbingiausiam Rusijos teatro apdovanojimui „Zolotaja maska“ geriausio eksperimento kategorijoje. Rezultatus žinosime balandį, tačiau vien nominacija tokiuoje didelėje ir taip teatrą gerbiančioje šalyje jau yra laimėjimas.

– *Kaip tavyje dera aktorės ir režisierės patirtys?*

– Manau, man ir su manimi dirbantiems aktoriams pasisekė, kad iš pradžių paragavau aktorystės duonos. Numanau, kaip jie jaučiasi, kokie klaušimai kyla, kaip jų vietoje norėčiau, kad režisierius man padėtų sukurti vaidmenį. Nemoku būti „diktatore“, repeticijų metu negebu daug filosofuoti. Man atrodo, tik eidami bandymų ir paklydi-

mų keliu galime augti, tad noriu augti kartu su aktoriais. Sunkiau tada, kai atlieku daug vaidmenų – režisieru, vaidinu, rašau scenarijų, kuriu lėles, pilnu projektus, užsiimu vadyba. Nors vadybinė partitinis tikrai vertinga, ji malonumo neteikia. Tuomet scenoje save pametu, kartais spektaklio metu suprantu, kad aš nebe čia ir ne dabar.

– *Esi dirbusi Kauno lėlių teatre, šiuo metu daug laiko skiri individualiai veiklai. Galbūt santykis su ilgametės tradicijas puoselėjančiu teatru atvėrė kūrybinio darbo skiltybes, privalumus?*

– Skirtumai ir privalumai akivaizdūs: valstybiiniame teatre turi nors minimalias socialines garantijas, žinai, kad gausi uždarbji, žinai, kur busi po mėnesio ar pusės metų. Tačiau būdamas kūrėjas turi derintis prie daug ko – teatro vizijos, režisieriaus įsivaizdavimo, kitų aktorių. Kaip aktorė jaučiausi nelabai gerai, nemokejau savęs motyvuoti. Dabar darau tai, kas man įdomu, nuolat keliauju, sutinku įvairių žmonių. Tiesa, reikia be galio daug dirbtis, o ir daryti tai, kas ne prie širdies, vis tiek tenka (rašyti projektus, ataskaitas ir pan.). Tavo atėitis yra tai, ką pats susikursi, o iš visų sumanytum įgyvendinti pavyksta tik dalį. Bet šiuo metu projektais jau patys pas mane ateina, svarbu nesustoti. Pastebėjau – jei veikla nepatinka, net ir turėdama įprastas poilsio valandas jaučiuosi išsekusi. O jei patinka, būna, per naktis ką nors planuoju, kuriu, diskutuoju, ryte pilna jėgų atsikeliu be žadintuvo. Tada net darbu negaliu to vadinti – tuo metu tie siog gyvenu.

– *Ar šiuo metu nesibaimintum ištarti, kad įgyvendini tokį teatrą, koki pati norėtum matyti? Kas tau palieka išpūdį? O gal jau sunku būti paprasčiausiai besimėgaujančia žiūrove?*

– Be abejų, kuriu, kas man atrodo teisinga. Ne galiau sau meluoti, būdama nepriklausoma menininkė. Jei sakyčiau, kad jau žinau, kaip turi atrodinti teatras, kad nusistačiau nekintamas taisykles, sustočiau vietoje ir netobulečiau. Manau, žengiu savo keliu, ir labai smalsu, kur jis nuves. Noriu matyti teatrą, kuris artimas žiūrovui ir atviras bendradavimui, kuris rūpi jo kūrėjams. Ko gero, visiems teatro žmonėms sunku būti besimėgaujančiais stebėtojais. Blogai jaučiuosi spektaklyje, jei nesuprantu, KODEL jis reikalingas režisierui, aktoriams, auditorijai. Spektakliai – ne bandelės, todėl nematau prasmės „kepti“ vieną po kito, jei nieko neskauda, jei galima gyventi ir be konkretaus vaidmens, scenarijaus, temos. Vertingiausiai kūrinių atsiradovo sunkiausiais laikais. Apie tai visada galvoju, kai, kalbėdamasi apie paviršutinišką kūrinį, išgirstu iš menininkų: „Na, betgi reikia uždirbti...“

Nukelta i 4 p.

4 Vyksmas

Enrika STRIOGAITĖ

Paskutinės minutės pasiūlymas – kelionė į Stiklo salą

Dar visai neseniai galerijoje „Aukso pjūvis“ buvo eksponuojama meninio stiklo paroda „Atrasti / Surasti“, kurios kūriniai gimė Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakulteto rengiamuose kursuose „Dekoratyvinio stiklo akcentas interjerui“. Gera žinia išsiilgusiems kūrybinio džiaugsmo ir naujų platumų – susidomėjimo nestokojantys kuršai netrukus vėl bus surengti ir, svarbiausia, – į juos ateiti gali kiekvienas norintysis.

Kursai vyksta minėtoje kolegijoje J. Vienožinskio menų fakulteto Dekoratyvinės plastikos katedros stiklo studijoje pagal neformaliojo profesinio ugdymo programą, juos veda katedros vedėja, docentė, stiklo studijos vadovė ir žinoma stiklo menininkė Sigita Grabliauskaitė. „Kursantai“, – kaip juos švelniai ir šypsodamas vadina S. Grabliauskaitė, tąkamt susipažino su plonasienio stiklo dekoravimo paslaptimis ir stiklo formavimu karštū būdu. Gali pasirodyti, kad šitaip vadinamam žmogui iš gatvės visa tai – sunkiai įkandama? „Jokiui būdu, – nesutinka S. Grabliauskaitė, – būtent kitų, ne meninių, profesijų žmonės dirbo taip kantrai ir atidžiai, kad dažnai jų rezultatas buvo net geresnis. Svarbiausia – nugalėti baimę ir nepasitikėjimą, o kadangi į kursus susirinko kurti nusiteikę žmonės, visos baimės greitai pasimiršo, „kursantai“ lengvai pasidavė stiklo magijai.“

Pasak S. Grabliauskaitės, dalyvių noras pažinti stiklo paslaptis padėjo jai susikaupti, sukönkreinti ir įvardyti vieną stiklo kūrinį atlikimo technologiją. Dekoruoti buvo parinktas kruopštus vitražinio juodo oksido padengimas pagal pasirinktą projektinę idėją bei plonasienio stiklo formavimas karštū būdu, 760 laipsnių temperatūroje, suteikiant

dalyvių darbams pergamento išraišką. Pasiūlyta tematika – portretas, draugas, miela akimirką, kuri, užfiksuota stiklo kūrinyje, gali papuošti dalyvių ar draugų interjerą.

Šiltas ir nuoširdus kursų dalyvių bendravimas, jų smalsumas lyg hipnozė įkvėpė S. Grabliauskaitė atvirauti, skleisti žinias visiems, kurie nori perprasti sudėtingą stiklo materiją. Paroda surengta, kad jos dalyviai, tarp kurių buvo ir meninių profesijų atstovų, ir retai į rankas teptuką paimančiųjų, drauge patirtų meninę, parodinę atmosferą, pasidalystų kūrybinio proceso nuotaikomis.

Taigi pagal neformaliojo ugdymo programą vedamuose kursuose susirinko įvairaus amžiaus bei profesijų kūrybingi, smalsūs ir drąsūs žmonės, nes net pripažinti menininkai – dailininkai, grafikai, architektai – šioje srityje buvo naujokai ir atidžiai klausė vadovės patarimų.

Na, o dabar visą sausį galima registruotis į vėl

rengiamus stiklo kursus adresu stiklosala@gmail.com. Išbandžiusieji piešini galės gilintis į stiklo plastikos, skulptūrinio stiklo paslaptis, o gal dar į ką nors – S. Grabliauskaitė idėjų ir šilumos niekada nestokoja ir mielai pasidalija, tai gali pažiudyti kiekvienas jos mokinys, studentas. Kas žino, gal kuris nors po kursų atras savoje *stikloriaus* gyslelę, o jei ne – numaldys kūrybinį alkį, turės savo sukurtą darbą iš stiklo, galės parodyti artimiesiems, liūdumo valandą – nusisypoti, atsidūsėti: „Nesu koks nevykėlis, štai – pats sukūriau, ir ne iš bet ko, o iš stiklo, ir jei gyvenimas būtų susiklostęs kitaip, gal...“ Tačiau gyvenimas ši sausį ir gali susiklosti kitaip. Viena smulkmena – grupėje turėtų būti iki 10 žmonių, nes daugiau aprėpti ir kiekvieną individualiai pamokyti – itin sunku. Renkama tik viena grupė, nes S. Grabliauskaitė – viena. Nežinia, kiek vietų dar liko, aš, pavyzdžiu, jau užsiregistravau. Ką ten darysiu? Eilėraščius rašysi. Ant stiklo.

Provokuojant vaizduotę

Atkelta iš 3 p.

akys matė mane“ priskirtinas objektų teatrui. Kas jam būdinga?

– Objektų teatre atgyja ir įvairias žmogiškas savybes perima daiktai. Tarkime, spektaklyje „Tavo akys matė mane“ „vaidina“ įvairūs stalų įrankiai, virtuvės rakandai ir indai, tešla. Tačiau jis nėra tik objektų, nes iš daiktų pagamintos lėlės – nuo mažų arbatinių šaukštelių iki sunkių antikvarinių mėsos šakių. Tokias jas pasirinkti įkvėpė to paties pavadinimo islandų rašytojo S. Sigurdssonio istorija suaugusiesiems apie meilę, gimstančią purve ir niūrios karo metų būties baisumuose.

– *Tad tikriausiai nestinga tolesnės veiklos planu?*

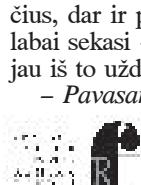
– Ruošiuosi būsimiems spektakliams Rusijoje – Tatarstano respublikoje esančiamie mieste Naberežny Čelny ir Irkutske, vėl skaitau labai daug pasakų. Jie prašo spektaklių vaikams, todėl tuoju būsiu tikra jų ekspertė. Šiuo metu Lietuvoje dirbu projekte „Kū-

rybinės partnerystės“ – bendradarbiauju su mokytojais ir moksleiviais, sėjame kūrybiškumo sėklą švietimo įstaigose. Tenka atrasti mokykloje visiškai netraukusius dalykus, tarkime, graikų ir romėnų istoriją arba J. Swifto „Guliverio keliones“. Turėdam laiko domiuosi lietuvių ir kitų šalių mitologija, ten randu naujo įkvėpimo.

– *O kodėl taip domina būtent pasakos, mitai?*

– Nuo vaikystės mėgau skaityti, žiūrėti filmus ir žaisti žaidimus apie pasakiškus pasaulius. Sunku žodžiai apibūdinti, bet nuojauta sako, kad mituose galima rasti atsakymus į pagrindinius žmonijos klausimus. Senovėje žmonės pasitelkę vaizduotę aiškinosi pasaulio prigimti, jie šventai tikėjo, kad antgamtinės būtybės egzistuoja šalia mūsų – tai visai nekvėpejo mistika. Jei nesiseka, matyt, kažkas nuziūrejo, apkerėjo arba taip jau lemta. Tada galima išgyti kokį aitvarą ar bilduką, ir jie atneš tau sėkmę. Viskas atrodo paprasta ir aišku. O dabar iš tų intuityvių pasaulio prigimties aiškinimų aš bandau suvokti žmogaus prigimti. Tiksliu, dirbdama su žiūrovo vaizduote, mėginu išsiaiškinti galingas jos savybes – raminti, jaudinti, gydyti, išlaisvinti.

Kalbėjosi Neringa BUTNORIŪTĖ

Balsai: už muziką!

Kai vienam Kauno menininkų suteikiamas Išimintiniausiojo titulas, Menininkų namuose susiburia labai daug jo kolegų. Dabar, bohemiskosioms vietoms mieste beveik be pėdsakų išnykus, tai tam-pa ir susibūrimo, pabuvimo kartu vakarais. Šie metai taip pat pradėti tradiciškai – sausio 10 d. visi susibūrė ne tik pasveikinti kompozitorės Dalios Kairaitės, bet ir susitikti, pasikalbėti.

Renginyje simboliskai susumuoti praėjusieji 2013-ieji – Kauno menininkų pasiekimai, įvertinimai ir medaliai, kuriais galima didžiuotis, parodos, kurios sulaukė žvaigždžių, spektakliai, subūrė ne tik Lietuvos kūrėjus. Tada paliūdėta dėl to, ko... nebuvo. Pavyzdžiu, Kauno scenose. Juk nematėme, ką Oskaras Koršunovas rodė Osle, nei to, ką Sasha Waltz atvežė į Vilnių, ir dar daug ko. Žodžiu, skylių kitiems metams loptyti užtektinai.

Gerai, kad bent turime vietinių žvaigždžių, kurios dirbo kūrybiškai ir atsakingai, todėl buvo nominuotos Išimintiniausio menininko vardui gauti. Tai rašytoja Dovilė Zelčiūtė, fotomenininkas Mindaugas Kavaliauskas, architektas Algimantas Kančas ir skulptorius Robertas Antinis, tapytoja Aušra Barzdulkaitė-Vaitkūnienė, tautodailininkas Kazimieras Martinaitis ir kompozitorė D. Kairaitė, kurios vardas nuo šiol švytės ant „Sparnuotosios kolonos“. Kur šiaisiai metais dingo aktoriai ir šokėjai? Tikrai nebuvo verti? Vakaro vedėjų klausimai gal ir retoriniai, tačiau verčiantys susimąstyti.

Toliau iškilmės klostėsi tradiciškai: „Kauno švara“ įteikė paslaptinę ir tikriausiai labai vertingą dovaną, nes džiaugėsi sutaupe šią tokią besniegę žiemą, miesto meras Andrius Kupčinskas, kišenėje radei visai ne tai progai skirtą kalbą, suimprovizavo naują, kuri skambėjo tik daug nuoširdžiau, D. Kairaitė buvo įvertinta dar ir burmistro Jono Vileišio

medaliu, o tada visi apdovanoti Ievos Prudnikovaitės ir „4tango“ muzikine programa.

Mes sutinkame gėlių puokštėmis ir apdovanojimais apibertą kompozitorę D. Kairaitę ir nesugalvojame nieko originalesnio, kaip pokalbi pradėti nuo ryškiausią išpuoždžių ir jausmų:

– Negaliu meluoti – be galio malonu gauti menininkų ir kartu visų klausytojų, kurie balsavo internetu, įvertinimą. Tai paskata kurti toliau, o ją lydi ir atsakomybė. Gavę apdovanojimą esi tikresnis, jog darai tai, ką ir turi daryti. Žinoma, kurdamas niekada negalvoji, kad už šį ar kitą darbą tau bus skirta premija. Smagiausia, kai, daug ir atsakingai dirbęs, nesibaškės, radęs savo tikrajį kelią, esi įvertinamas už daugiametę veiklą.

– *Menininkai skirtinai vertina atsakomybę sau ir menu besidomintiems žmonėms. Vieni daro tik tai, kas patinka patims, kiti linkę išsiklausyti ir į publikos lūkesčius. Kokį kelią renkate jūs?*

– Muzika – siek tiek specifinis žanras. Gali savo kambaryje prisistatyti dubenų, imti į rankas švilpynes, barškučius ir kurti muziką tokiai instrumentų sudėciai. Bet kam to reikia? Todėl dažniau dirbi su konkretčiais kolektyvais – užsakovais. Tada galvoji apie jų pomėgius, darbo specifiką ir galimybes. Kita vertus, ir jie užsako mano kūrinius jau siek tiek žinodami, ko gali tikėtis. Taip užsimezga prasmingas abipusis ryšys. Kitose meno šakose nėra tarpininko tarp kūrėjo ir publikos, o mums atlikėjas labai svarbus. Žinoma, tai nereiškia, kad specialiai nutolstu nuo savo stiliaus, jei dirbu su kokiui nors moderniu, specifiniu kolektyvu. Negaliu išsiadėti savo jausmų, patirčių, pozūrio į pasaulį.

– *Kadangi turite tarpininkus, kūrinių scenoje tikriausiai ne visada skamba taip, kaip jūsų galvoje. Ar esate iš tų kompozitorių, kurie prižiūri šį procesą, ar pasitikite atlikėjais ir leidžiate jems dirbti laisvai?*

– Tai priklauso nuo kolektyvo. Pavyzdžiu, Kauno styginių kvartetu kūrinius atiduodu ramia širdimi, nes žinau, kad jie viską padarys taip, kaip aš ir tikėjausi. Mes jau seniai dirbame kartu, todėl pui-kai susikalbame. Yra keletas chorų, kurių profesionalumu ir poziūriu į šiuolaikinę muziką visiškai pasitikiu. Na, o solistų kartais pasiklausa. Nors ir tada neturiu labai griežtų nuostatų, kad kiekviena sumanymo smulkmena atitinkų mano norus, nes tai jau būtų savotiška diktatūra, o ne bendradarbiavimas. Atlikėjas taip pat yra kuriantis žmogus, todėl negaliu iš jo šios galimybės atimti. Jei interpretacija yra logiška ir argumentuota, visuomet su ja sutinku ir priimiu. Svarbu, kad kūrinių neprarastų esminį dalykų, nebūtų dekonstruotas, išardytu jo visuma.

– *Menininkai dažnai kalba, kad į pasaulį paleistas kūrinių pradeda gyventi savarankišką gyvenimą, atsisveikina su juo ir tarsi žvelgia į ji kitomis akimis?*

– Man šis procesas vyksta labai įvairiai. Kai kuriuos kūrinius greitai pamirštu, ir jie gyvena sau. O kiti ilgai glūdi viduje, niekaip neišeina. Dažniausiai tai kūriniai, kurie pareikalauja daugiausia dvasinės energijos, gilių įsimelkia. Tada negali pradėti jokio naujo darbo, nes laiko ankstesnis.

– *Išimintiniausio menininko vardas suteikiamas už pastarųjų metų kūrybinę veiklą. Ar pati jaučiate, kad pasiekėte ypatingą kūrybinę ribą, kažkas esmin-gai pasikeitė?*

– Manau, tai lémė visuma – parašyta naujų darbų, išleista kompaktinę plokštélę, apibendrinusi veiklos dvidesimtmetį, dalyvauta renginiuose, kūrybiniuose vakaruose. Toks intensyvesnis kūrybinis vyksmas ir buvo pastebėtas.

– *Suprantu, kad savo kūrybą vertinti sudėtinga, tačiau tikriausiai jaučiate, kokį etapą pasiekėte, kas jums dabar tapo ypač svarbu?*

– Metai bėga, ir aš vis dažniau atsigrežiu į buvusį laiką. Ne tik asmeninį, bet ir visos mūsų tautos. Igyta patirtis leidžia geriau suvokti etnoso subtilumus, kurie mane be galio žavi. Manau, ateities meno šaknys turi glūdėti praeityje, kitaip jis nebus gyvybingas.

– *Ar nejaučiate šiandieniniame gyvenime atsirandicos tam tikros nepagarbos garsui ir net muzikai, nes ji skamba visur ir visada? Kaip tai lemia jūsų pozūrių į kūrybą, ar muzikos klausomasi taip pat, kaip ir anksciau?*

– Taip, aplinka dabar be galio užtersta garsais, todėl klausytojų pasiekti daug sunkiau nei W. A. Mozart ar L. Beethoveno laikais. Šią problemą sprendžiu savaip – paprasčiausiai rašau mažai ir tik tai, kas būtina. Kai mintyse subrėsta visi profesionalieji, technologiniai dalykai, kai tikrai jaučiu, kad kūrinių turi atsirasti, tada ir imuosi darbo. Nemanau, kad vienas kūrinių turi lydėti kitą, todėl išlaikau nemenkas pauzes ir negausinu nereikalingu garsu.

Parengė Audronė MEŠKAUSKAITĖ

6 Kūryba

Paulius NORVILA

Lituanica

nėra reikalo rašyti
čia tų visų
lituanikų

Iš pokalbio apie finansus

*o gal yra
gal yra reikalas –
rašyti konstruoti
po to pakilti
ir kai jau atrodys –
beveik pavyko –
réžtis į medį taip
kad nieko gyvo
mirusio neliktų –
vien rūkas dūmai
Lietuvos istorija*

*o jau tada iš tiesų
viskas aišku
aiškiau nebebūna
nebejmanoma suklastoti*

*ir nė vienos priežasties
jokio reikalo
rašyti
čia tas visas
lituanikas*

teismas

*teismas įvyko
tik mes vis dar sédime
parémę galvas rankomis
praklausę nuosprendži
neišgirdę liudininkų parodymų
nepamatę įkalčių atskleidimo –*

*nebuvo skambiu advokatų kalbų
ir dar skambesnių salės plojimų
nebuvo – kažkur prapuolė*

*sédim virtuvėje
laukiame kol išvirs kiaušiniai
ir vis dar nesuprantam
kuris iš mūsų kaltesnis
o kuris pirmas*

atsiprašys

***

*niekas nežino nuo ko
prasidėjo ir kuo pasibaigs
senstantis vakaro šuo
kaukia po tavo langais*

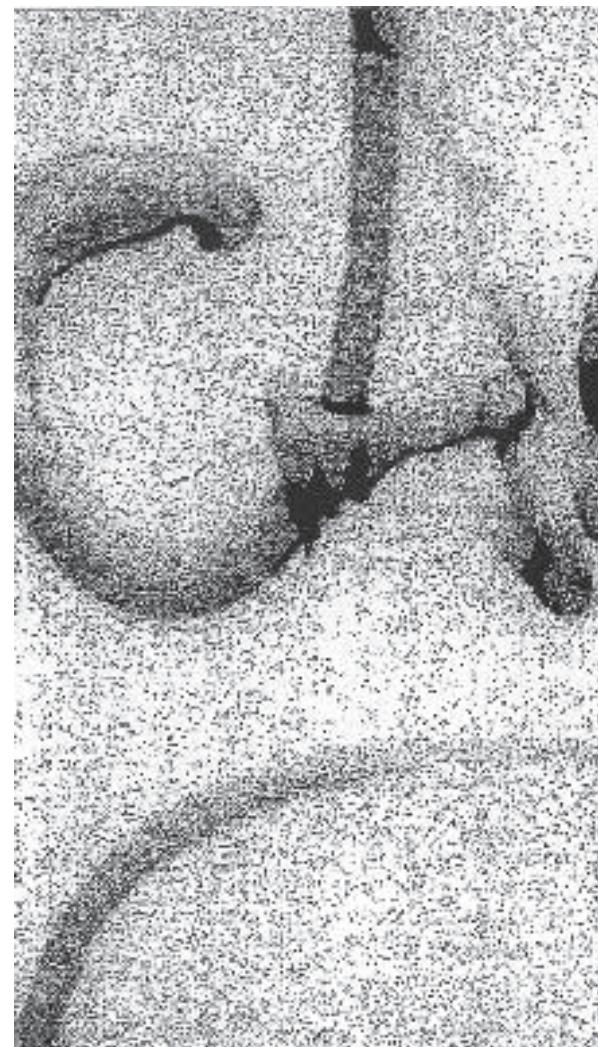
*viską lėtai užrašęs
greitai lengvai nubraukęs
mėlynas išsipašęs
paskubomis užaugęs*

*stovi šiek tiek pasviręs
skleidžia sparnus kaip rūbus
ir nuo moters pas vyrus
ir nuo vaikų pasprukęs*

*tyli per visą delną
kol atsispindi kūnas
seną vienodai jauną
pjaunantis laikinumas*

*kol akimis pakyla
ir mintimis nušvinta
blaško rytinę tylą
pučia lietaus žibintą*

*kad nedrebėtų rankos
kad pasiruošęs kiltų
ten kur dievybės trankos
po Aleksoto tiltu*

veriasi kraštas dangaus
lūpu blyškia paslaptim
bėgančius kūnus sugaus
liekančius kūnus marins

visą gyvenimą po
visą gyvenimą prieš
laikrodžių laiko piemuo
tavo pasaulį nupieš

tavo pasaulį nutrins
vieną po kito ir štai
sielų ramybės vagims
nieko už tai

kosmologinė rauda

Paaiskėjo, kiek vilkų
bus galima nušauti šiemet

Straipsnio pavadinimas

nušauti dešimt vilkų
pasisiūti kailinius

nušauti dešimt kailiniuotų
pasisiūti vilka

ir kaukti ir kaukti
ménulį pamačius

kad tik
prisikeltų

kad tik
atsibustų

kad tik kiškį
pasmaugtų

savo dantų
karoliais

netikėtas

netikėtas tarsi sloga
arba mylimoji
lapkričio pabaigoje
septintą valandą ryto
lipant laiptais
i trečiąjį aukštą –
braškių –
nors iš tiesų –
vasaros –
nors iš tiesų –
ilgesio –

kvapas

Joninės

per Jonines žaidžiam žaidimą –
suraski paparčio žiedą
jis būna paslėptas
kur nors krūmuose
patvory
kartais – tarp akmenų
gal rožyne

galiausiai kas nors suranda
šypsosi –
lyg save būtų suradęs

kita vertus
taip ir yra

nes kita vertus
juk niekada nesurasm

vienas vienintelis

visi yra teisūs –
svariausią reikia pasakyti
pačioje pradžioje

nelaukiant kol bus
sukurta dirbtinė
nieko neveikianti įtampa
po ilgų nuobodžių prakalbų
įkyraus būgnų tratėjimo
migdančių adatų dygsnių
i šešeliuotą vakaro odą

svariausią –
pačioje pradžioje

tad ir sakau –
svariausia gimiau

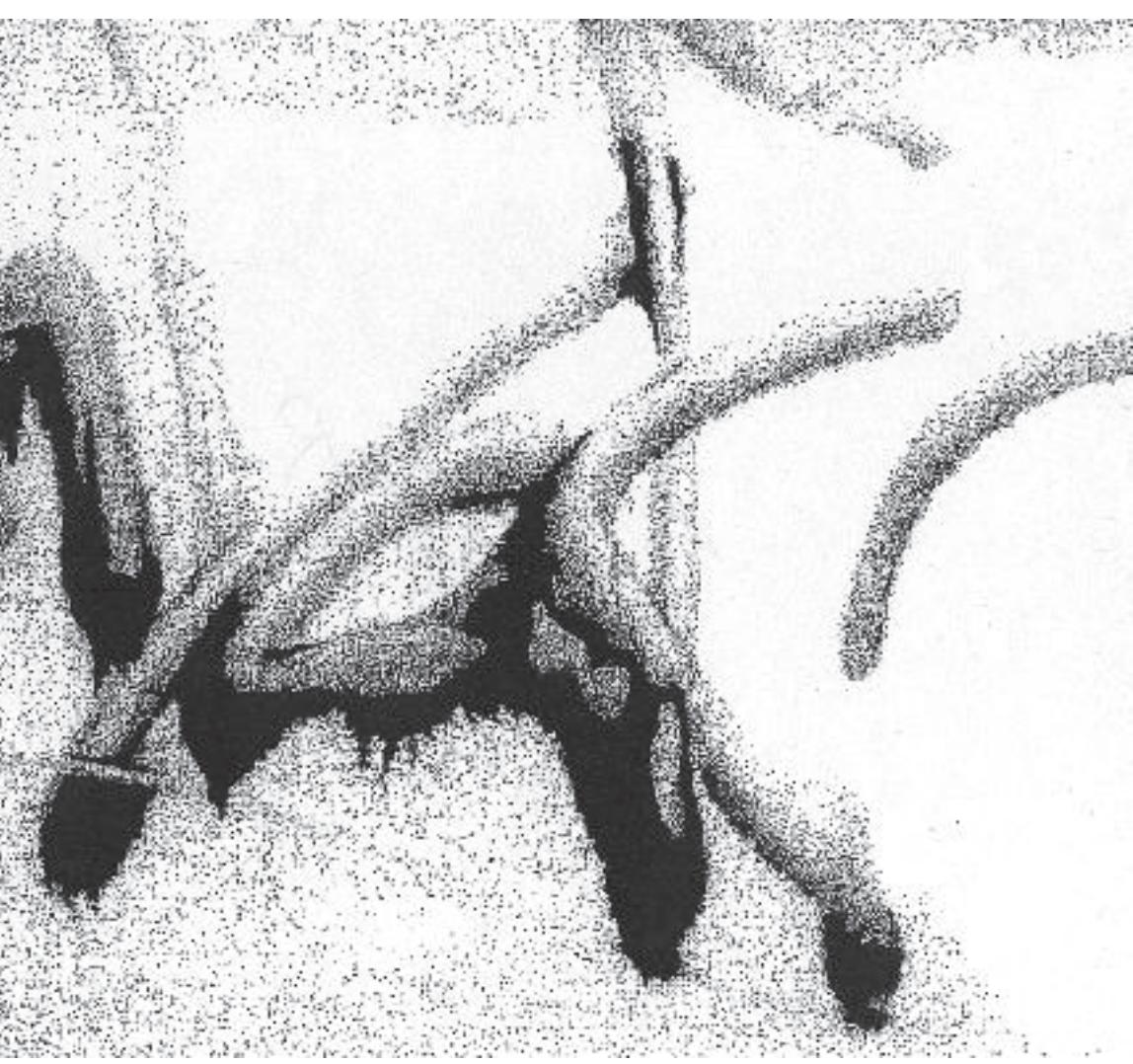
nors ne –
svariausia miriau

nors ne –
svariausia kad gyvenu
kažkur vidury
tarp pirmo ir antro

neištarto ištarto
žodžių paveikslo

nors ne – ne – ne –
juk svariausią
jau pasakiau
pačioje pradžioje –

visi yra teisūs

Rimgaudo MALECKO iliustracija

8 Kūryba

Regimantas TAMOŠAITIS

Po pumpotaukšlio ženklu

Mes stovėjome ir žiūrėjome, maži vaikai, nors jau ne visai vaikai. Tas pumpotaukslis baltais švietė slapijoje žolėje ir gundė ji paliesti, paimti į ranką – buvo gražiai apskritas, išpampęs.

Jis nevalgomas, sakė mano draugė, galima nusinuodyti. Bet vis tiek gražus – reikia kažką su juo daryti, nenusileidau aš, nežinia iš kur įgavės drąsos ir įžūlumo. Grybai mane traukė, viliojo, gundė, bet mūsų kaimo apylinkėse jų būdavo mažai, tad sudomindavo visa, kas būdavo bent kiek panašu į grybą. Vienu metu, prisiskaitęs knygelių apie gamtą, buvau užsimojęs rasti net bobausį, labiausiai vaizduotę jaudinantį grybą, išnarsiau visus miškelius, bet veltui – jokio bobausio ten nebuvu. Nepaisant naivių mano troškimų, jie ten neaugo. Beieškodamas to bobausio net paklydau, nudrožiau miško kelio tollyn nuo namų, desperatiškai įtikinėdamas save, kad mano namai bus už to ar ano posūkio – jie turi būti ten, kažkur priekyje. Jie būtinai turi būti, jų buvimu tiesiog įtikėjau. Ir dabar save klausiu: ar stiprus tikėjimas neatsiranda iš beviltiškumo ir visiškos desperacijos? Kai niekaip negali susitaikyti su nežmoniška realybe?

Labai toli tada nuklydau, ir kartais atrodo, kad iki šiol dar tebeklaidžioju pasaulyje ieškodamas savo namų, niekaip nenorėdamas patikėti, kad jie jau seniai praeityje.

Atrodo, tada ir praradau namų saugumo jausmą, tada ir suvokiau, kad čia viskas netikra, viskas laikina ir apgaulinga. Štie gundantys grybai yra tik pamėklės, tik geismo kuriami vaizdiniai. Atrodo tokie stiprūs, tokie stangrūs, bet pažiūrėk į juos po dienos kitos ir nepažinsi – išglebę, sukirmiję, virsta ant šono. Juos reikia pagauti laiku, kitaip iš jų – jokios naudos.

Pažiūrėk, pasakiau žaidimų draugei, antai dar vienas, jau parudavęs. Matyk, kas bus. Ir stipriai treptelėjau ant jo koja.

Pasklido rudas debesėlis, lyg dūmai ar kokios dujos, ir man tarsi galvoje aptemo. Stebėjau savo žaidimų draugę lyg pirmą kartą ją matydamas. Iš kur ji tokia atsirado, ką ji ten turi savo? Kodėl ji žiūri į mane lyg iš šalies, tarsi nepažintų. Ji tikrai čia darosi kažkokia kitokia, visai ne tokia, kokia būdavo gėlių darželyje prie namų, kur mes žaisdavome geltoname smėlyje, nužerti auksinių saulės spinduliu, tokie aiškūs ir laimingi. Ir visas šis miškelis kažkokas kitoks. Jis mane stipriai jaudina, jaučiu iš žemės mušantį drėgnų puvėsių kvapą. Jo šiltas tamsus aitrumas kažką smarkiai primena ir mano gyslose užverda kraujas.

Dairausi aplinkui temstančiomis akimis tarsi būčiau drignių apsiėdės, kaip tą sykį, motinos sode...

Staiga suvokiau, kad už šito vaikiško jaukaus miškelio yra kitas, didesnis miškelis, o už jo – dar didesnis, jau visas miškas, už to miško prasidesta tikros girios. Bet už visų miškų, miškelių ir girių – jeigu sėkmingai juos įveikti, toldamas nuo namų – atsiveria plynės ir pasimato visas pasaulis, kuriame esi jau svetimas ir nebegali sugržti atgal. Tose plynėse prasideda gyvenimas, ten tiesiog gyveni ir niekuo nebesistebi.

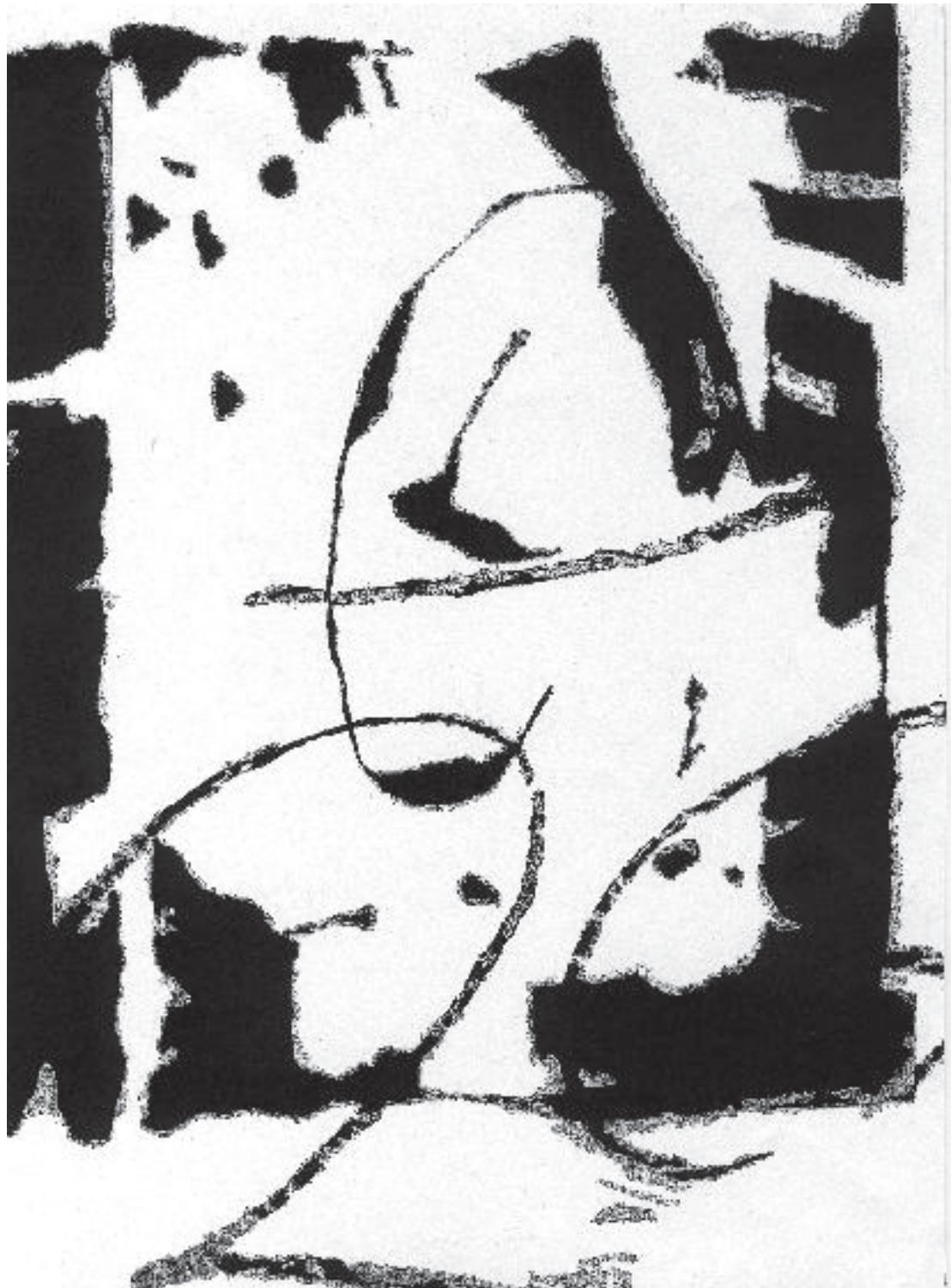
Mane apémė baimė, aš kažką čia sugadinau, kažką suardžiau nepataisomai. Nebéra pumpotaukšlio – aš neberasiu kelio namo!

Kai po daugelio metų mašina iš lėto važinėjau savo gimtojo kaimo keliukais, nebebuvo to miškelio, nebebuvo ir mūsų sodybų, nebuvo namų. Rudeniškame horizonte tarsi peilio ašmenys

pataisyti. Reikia keletą kartų sugržti patikrinti durų, ar jos tikrai užrakintos, nes kitaip gali nebepareiti namo, arba parejės juose kažko neberasti. O jeigu jau tikrindamas parėjai, būtina kelis kartus pasižiūrėti į veidrodį – ar tikrai ten esi tu. Jei labai ilgai ir idėmiai žiūri į save veidrodyje, apima didelė baimė, nes tas, kuris skverbiasi į tave iš anapus, yra visiškai nesuvokiamas, svetimas, bausis. Geriau į save ilgai nežiūrėti, nes ir iš ten į tave pasižiūrės.

Bet šiame buvusime kaiame nieko taisytį nereikėjo, tame manęs nebebuvo. Visi daiktai bylojo man, kad čia man ne vieta, čia nebe mano gyvenimas. Ruda tamša judėjo į mane iš visų pusų, išsijungės ilgąsias šviesas judėjau tollyn, patyluikais murmėdamas eilutes, kurios, aišku, buvo visiškai ne mano, kurios išiskverbė į mano sąmonę iš šalies. Iš labai tolimos šalies, kurios beveik nebežinau.

*Ar prisimeni, tu, drauge,
Tą pumpotaukšlį prie kelio,
Kur į baisų mišką vedé,
Kai pavasaris mums baigės?...*

Rimgaudo MALECKO iliustracija

Ona JAUTAKĘ

Admusis

Griaūžų stotelėje moksojo rudi nudėvėti vyriški pusbačiai. Nei padėti, nei numesti, o tarsi nuspirti lipant į patalą. Vienas žiūrėjo priekin, kitas pasiskęs šonu ir apvirtęs.

Tą patį rytą, kai juos pamačiau, gretimo kaimo gyventoja Virginija V. policijai parašė pareiškimą: „Vakar liepas 15 iš namu išeja ir negryzo mano brolys Admusis Gintaras.“ I policijos nuovadą ši svarbų dokumentą pasisiūlė nuvežti Virginijos vyras Vaitiekutis. Ne dėl to, kad svainis, girtuoklis ir tinginys, būtų labai jam rūpėjės, o kad turėjo mieste reikalų – „Lytagroj“ nupirkti tris akêtvirbalius (brangus, ale ką, reikės pûdymą akėt) ir „Jupajoj“ pažiūrėti, mažu atpiro kokios plynės remontuojamai voniai.

Važiuodamas į miestą svainis ir pamatė pusbačius. Nuspaudė džipo stabdį, nes buvo įpratęs gyventi taupiai ir nuo maženės įsikalės į galvą ar tik ne Chruščiovo pamokymą: kas nepasilenkia pakelti kapeikos, tas pats jos nevertas. Kapeikas, t. y. centus, žmonės dabar mėtė retai, tai ne sovietmečiu, kai, pamynęs ratu aplink gastronomą „Berželis“, galėjai susirinkti kapeikų ir ledų porcijai, ir limonado „Bitutė“ buteliui. Vasarą jis tradiciškai būdavo rūgtelėjės, tad ir nauda dviguba: skaniai atsigeri ir siek tiek apsinėsi – lyg nuo naminės motinos giros su išpampusiom razinom ir putele, padaromos svečiams ir griežtai normuojamos... O kartą, nors nuo kapeikų temos jau gerokai nusiyréme į šoną, Vaitiekutis, dar niekam ne svainis, visai nezenotas bernas, matė, kaip bobutei iš kišenės išlėkė suglamžytas rublis ir nuplasnojo į gastronomo vidurį... Bobutė ilgai jo ieškojo, o Vaitiekutis išėjo pro duris gerokai atsilikęs nuo jos: po bato padau, iki lipnumo primintas, vilkosi rublis...

Apžiūrėjės rudošius pusbačius, vyriškis pamane: matyti. Ir žaibu galvon trenkė antroji mintis: Admusis pusbačiai! To nevėkšlos. Šimtu procentų.

– Jetau, ką dabar daryti? – garsiai pagalvojo Vaitiekutis. Taip garsiai, kad gudobelės atvašyne susikrovės lizdą raudonkrūtinis čivyliukas pakreipė galvą ir nustojo čiulbėti. – Gal čia įkaltis, reik palikt, kur buvę. O jeigut kas paims?

Tik vėl sėdės prie vairo Vaitiekutis émė dėlioti mintis. Jis mėgo detektyvinius filmus, išskyrus skandinavų ar anglų, kur seklės dažniausiai būdavo moterys, kažkodėl žiauriai negražios, visokios kumpanosės susivélusiai, nelyg avikirpė žirklėm kuokštais iškarpytais plaukais. Iš filmų buvo aišku: teisinga būtų palikti batus kaip įkaltį. Bet kodėl jie taip keistai nuspirti ir kur dingi Admusis, Vaitiekutis nieko negalėjo sugalvoti.

Nuovados viršininkas neapsidžiaugė, visai kaip ir filmuose:

– Vakar išėjo... Laka ar kur po sijonu kiuto. Praeis trys paros – kreipkitės. Rašinėtojai...

– Kad taip šunį, – sudejavavo Vaitiekutis, visai ne iš meilės svainiui, o kad Virga prigrasino be pagalbos negrižti. – Šuo pereitū pėdsakais ir tuoju rastu. Gal kur po krūmu širdim galuojas, būna jam tokie priepluoliai...

„Nuo pilstuko“, – mintyse pridūrė viršininkas.

Tiek to, ir Fedorai reikia praktikos, ir Vanda kaip kumelė žiemą kampą išstovėjo (t. y. išsédėjo), – o gal tikrai tam Admusui ne daugiadienės, o kokia bėda? Tegul.

Fedora buvo metų vokiečių aviganė, kinologė Vanda – stambi moteris su krūtine, plėšiančia uniforminius marškinius. Fedora užšoko ant užpakalinės džipo sėdynės. Priekinė sutratėjo po stambiu Vodos užpakaliui. Reikėjo galvoti apie Admusio dingimą, o Vaitiekūčiu lindo į smegeinėnė gryni niekai: ar Vanda turi vyrą ir kaip būtų tokią sugundžius...

Stotelėje pusbačiai teberudavo. Fedora juos

apustė ir, gailiai cyptelėjusi užvertė galvą aukssty.

– Rasa. Nepaima kvapo, – burbtelėjo Vanda. – Na, Fedora, dar syki...

Kalė vėl uostė, vėl sukosi ratu. Durnelė, ir tiek. Ne Reksas, ne Muchtaras... Bet gal čia tik *kinščikų* apgaulė, toptelėjo Vaitiekūčiu. Juk ir žmonės kine tokie, jog numirt negali, ir šunys už mus gudresni, tik kad šnekėti nemoka.

Bet šisyk Fedora necypė, o uostinėdama žemę nuožėjė per brėstantį žieminį rapsų lauką. Vanda nužingsniaivo jai iš paskos. Vaitiekutis žengė trečias, nepaleisdamas iš akių storą, baltau, nuo rasos drėgnų kinologės blauzdų. Rasų jam kliuvo mažiausiai, bet netrukus basos kojos vis tiek slysciojo sandaluose ir leido keistus čep-sinčius garsus.

Admusis gulėjo po alksniuku, susirietęs geometriniu poza, dešinę ranką paguldės po galva. Vaitiekutis pagalvojo: gal ir néra jo labai gaila, kaip toj dainoj, nei pačios, nei marčios, bet kaip nemalonu matyti negyvėli. „Dabar mane turėtų supykti“, – pagalvojo jis. Tačiau nepykino. Tik buvo pikta, kad Admusis pakratė kojas taip netoli namų, bet, jei ne šuo, nežinia, kada būtų jį radę, gal tik po rapsų kūlės, lapių apgraužta, gauronų apkapotą. Rimti, dori žmonės miršta lovoj, savo ar ligoninės, o ne patvoriuos, kažkodėl stotelėj nusiavę pusbačius...

Policininkė atvertė Admusį aukštielninką, ir įvyko netikėtas dalykas: numirėlis knarktelėjo ir pravėrė družnas akis:

– Vai... Vaitiekutis... Kas čia dar su tavim?..

Ar ne rupkė?!

Iš tos scenos daugiausia džiaugsmo buvo Fedorai, kuri sukosi aplink besikepurėjančią Admusį ir taikė lyžtelti jam veidą. Keista, šunys nemėgsta girtuoklių, o šitą *latrinį* myli visi: Vaitiekūčio uošvė, sena, sukrypusi moterėlė, sesuo Virga, kaimynai ir net ši policijos kalė. Va tau ir senbernis...

Vaitiekutis nuvežė į miestą kinologę ir jos Fedorą, ant galinės sėdynės dar spėjės užmesti prastą maršką, kad šlapias šuns kailis ir letenos neišterliotų mašinos. Admusis gali pareiti pats, jei jau gyvas atsirado.

Jis iš teisybės parėjo. Po trijų dienų ir gerokai pagiriotas.

Bet iki šiol Grižų kaime niekas nežino, kodėl jis nusiavė ir taip keistai paliko stotelėje batus.

– Mane buvo paémę, – paslaptingai sakydavo Admusis, kai jau būdavo įmetęs stiklinėlę kitą.

Ir parodydavo pirštu į lubas ar debesis, nelygu, troboj ar lauke dūzgė vyrai.

10 Kūryba

Alfredas GUŠČIUS

Po drobule – keturkojai...

(škicas apie R. Granausko ir V. Martinkaus šunis)

Žurnale „Metai“ (2011, Nr. 11) recenzuodamas Romualdo Granausko knygą „Trys vienatvės“, pasinaudojau laiko drobulės įvaizdžiu. Rašiau, kad, ją pakračius, daug kas išbyretų iš autoriaus biografijos. Toks teiginys pasitvirtino: laiko drobulė nemažai byloja ir R. Granausko autobiografinėje apysakoje „Kai reikės nebebūti: mano draugo gyvenimas ir mirtis“ (Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012). Vandas Juknaitės mintis, kad R. Granausko novelių (be abejo, ne tiktais) veikėjai kalba nedaug, kad jų „giliausi santykiai skleidžiasi tiesiog tyloje“ pasiteisina ir tarsi gana paprastai paporintoje „sakmėje“ apie rašytojo, jo žmonos Genutės ir jų šuns Bulio draugystę. Autorius prisipažįsta, kad paauglystėje jų labai jaudino Jacko Londono pavaizduotas vilkšunio likimas romane „Baltoji iltis“. Dabar jis, R. Granauskas, pripažintas lietuvių rašytojas, būdamas garbus amžiaus, parašė savają „Baltąją iltį“ – jaudinančią sakmę apie tigrinio bokserio veislės šunį Bulį. Ir lietuvio rašytojo, ir amerikiečio kūriniuose esama gilius meilės šems keturkojams, pagarbos jų charakteriams, žavėjimosi jų gamtinės egzistencijos išmintingumu. J. Londono romano indėlis į žmonijos jausmų ugdymą labai didelis – pirmiausia per vaikų ir paauglių širdis, brestančius jų protus. Veikiausiai pagrištas teiginys, kad vaikai, mylėjė ir globojė šunis, kates (anot šv. Pranciškaus, apskritai visus mūsus „mažuosius brolius“ – gyvūnus, paukščius), užauga geresni, doresni. R. Granausko apysaka skaitytojams labai patinka. Manau, svarbiausia

priežastis – sužmogintas keturkojo šeimos draugo paveikslas, kuriame vaizdingai atskleistas temperamentingas „nebyliojo“ personažo charakteris, gili intuicija, intelektas ir didelė drasa. Svarbu ir tai, kad apysakoje Bulį matome visais jo gyvenimo pas rasytojų periodais – nuo pat „kūdikystės“ dienų Taliene iki šuns jaunatvės, brandos, ligos ir galo... Tiesą pasakius, regime laikotarpį dar iki Bulio gimimo, nes R. Granauskas piešia gana plačią ekspoziciją nuo tarnybos sovietų armijoje, kai jis būdavo pastatomas taikiniu dresuoja miems vokiškiems aviganiams, iki momento, kai pradėjo lankytis svajonė turėti savo šunį – draugą. Vėliau – jo paieškas tarnybiuose žinynuose (kartą rado Vilniaus antikvariate), elitinės veislės ir netgi išankstinių vardo išsirinkimą. Šuo – kaip draugas, kaip ištikimybės garantas, kaip šeimos narys, kaip likimas. Galėtume taip skambiai pasakyti, nes autorius apysakoje ne kartą samprotauja apie gyvenimą ir mirtį, apie Išėjimo prasmę, „kai reikės nebebūti“...

Zinome, kad šunys – ištikimiausiai žmogaus draugai ir pagal intelekto koeficientą turbūt vieni iš pirmaujančių tarp mūsų „mažųjų brolių“. R. Granauscas Bulio paveikslė sukoncentruavo visas teigiamas šunų savybes. Užtektų tik vieno faktu (jų apysakoje esama ir daugiau), liudijančio apie ekstrasensinius Bulio sugebejimus: budriai ir netgi agresyviai sau godamas šeimininką – kol neišgarsdavo komandos, nieko prie jo neprileisdavo – Bulis lyg niekur nieko, džiaugdamasis sutinka anksčiau niekada nemant.

tytas rašytojo dukras, atėjusias pas tėvą į svečius. Dėl to autorius užrašo eilinį samprotavimą apie *ne-eilinę* ištikimo draugo ypatybę: „O aš turbūt ir mirsiu nesupratęs, iš ko ir kaip Bulis pajuto, kad čia mano dukros, jeigu jas matė gyvenime pirmą kartą? Iš kvapo? Iš kraujo? Iš dar kažko, kas iki mirties ir net po mirties stieja vaikus iš tėvus? Yra kažkas, ką žino šunys, o mes, žmonės, esam seniai užmiršę ir jau niekada, civilizuodamiesi ir globalizuodamiesi, nebegalėsim šito prisiminti. Mes vis tolstam nuo kažko labai esminio, tūkstantmečiais mumyse buvusio ir jau daugiau nebesugražinamo“ (p. 78).

Todėl neatsitiktinė ir toji apysakos meninės konцепcijos ypatybė: lyriškai personifikuotam šuniui draugui apysakos epiloge autorius rašo pomirtinį laišką... kaip žmogui: „Buli, nuo to ryto, kai tave iševezė iš kiemo Lenkynės Béris, praėjo keturiolika metų. Aš esu labai senas ir ligotas ir gerai žinau, kad man nedaug beduota. Dar ši tą parašau, o šis parašymas gali būti ir paskutinis. Tačiau giliai širdyje tikiu, kad tada, kai būsiu užkastas, kažkaip vis tiek susitiks mūsų dvasios. Dvasia negali išnykti be pėdsakų. Kaip gali išnykti tavo meilė, ištikimybė, tavo pasirūžimas atiduoti gyvybę už mus?“ (p. 171) Kaip romanė „Kenotafas“ autorius tariasi su berželiu jam svarbiu kūrybos klausimu, taip dabar su Bulio vėle svarsto ne mažiau svarbų savo egzistencijos klausimą – kaip po mirties turėtų būti pasielgta su jo palaiakis (nor, kad jie būtų ne užkasti, bet kremuoti). Iš tikrujų pasitvirtina V. Juknaitės ir kitų literatūrologų išvada: taip, tarp šio autoriaus ir jo personažų „giliausi santykiai skleidžiasi tiesiog tyloje...“

Vytauto Martinkaus šuo...

Kai perskaičiau R. Granausko apysaką „apsikrēčiau“ jo keturkojo personažo Bulio pėdsekystės intuicija ir susiradau septynetu metų anksčiau tos pačios leidyklos išleistą Vytauto Martinkaus dviejų apysakų knygą „Šuns mazgas“ (2007). Skaičiau iðėmiai, nes ir V. Martinkus rašo apie šunis. Galvojau – du rimių rašytojai plėtoja panašią temą, tad bus galima palyginti... Iš anksto V. Martinkaus apysakas sugretinti tarpusavyje: neabejotinai stipresnė pirmoji – „Šuo, kuris paliovė lojės“ („Metempichozės išmonė“). O dabar noriu lyginti ir minėtų rašytojų apysakas – mano supratimu, neabejotinai stipresnė R. Granausko. Tai – nuomonė „a priori“, taigi

Etažerė

Leonardas Gutauskas „Fragmentai“: trumpoji proza. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

Neseniai pasirodžiusi Leonardo Gutausko trumpoji proza sudaigsta iš tarytum atsikiptinių pri-siminimų ir apmąstymų gijų. Menininkas rašo tirš-tai, tekstus talpindamas į didelės apimties leidi-ni, o jų skaitydama jaučiuosi it dozuociau sodraus skonio sirupą iš didelės talpos stiklinės.

„Fragmentai“ – knyga, nenutolusi nuo L. Gutausko kūrybai būdingų temų ir pasakojimo būdo (pvz., galima čiuopti „Vilko dantų karolių“ motyvus). Autorius pasikliauja nematuojamos ir į laiko atstumus neskirstomas atminties bei nenu-spėjamos fantazijos deriniu. Jie abu susilieja ir atskirkilia, liudydami jei ne biografinį (ką gali ži-noti?), tai kūrinio autentiškumą. Teksto pulsavime išryškėja subjekto ir jo mylimosios buvimas prazūtingo pasaulio akivaizdoje, nejučiomis pri-sigretina tremties temos, paženklinusios daugiau nei vien artimųjų gyvenimą, atspindžiai. Fragmen-

tų šaltinis – laikas, sutapęs su skurdžia ilgiausiai pragyvento pokario švesa, susipinančia su alter-natyviu kultūriniu ir turtinė patirčiu, sužadintu vaizduotės pasauliu. Iš tekstų tolygiai išnyrantį dabantis taip pat atrodo dar neužspeista į kasdienybę besiveržiančios šiuolaikybės ūžesio, pravartai patirti netikėtą, nesikartosiantį išpūdį, nuostabą – tai, kas patenka į knygą, atrodo savaimė svarbu.

Kad fragmentas īgautų pavidalą popieriuje, pa-kanka atspirtimi virtusio kasdieniško sakiniu, sub-jekto judesiu („Nubraukus nuo seno iškilusio veidrodžio voratinklius, žiūréjai į padūmavusį stiklą, dar nežinodama, ką jame išvysi“, p. 127; „Berniukas ilgais drobiniais marškiniais stovėjo žirnių lauke, o ant kalnelio bolavo kapyno tvara ir vartai“, p. 127), o jis baigiamas it netyciom nutrūktų, retoriškai ieškant atsišaukimo, suvo-kiant laikinumą: „Juk neišvengiamai ateis diena,

kai visi žodžiai jau bus dingę“ (p. 273). Galbūt daugeliu atvejų impresyvus rašymas „iš niekur“ galėtų nepasiteisinti, tačiau L. Gutausko pasako-jimo būdas yra atpažįstamas, patikimas, lyg turėtų kokį vandenzenklį. Nors tai intymus, besikre-piantis kalbėjimas, primenantis laišką dažnai minimai vienatinei, jis nėra hermetiškas, o vis ne-nuobodžiai atsinaujina, liudija kūrybišką žiūrą. Manyčiau, taip nutinka todėl, kad, užuot plėtojės intensyvius siužetus, autorius naudojasi savo pa-jégumu „iššaukti“ skirtinges vidinio gyvenimo vaizdus, parodyti gyvą žmogaus dvasią. Tam ne-kliudo nenuoseklį fragmentų eiga, utilipusi į pa-sakojimus, kuriuose atgyja išvaikšioti Kauno ir Vilniaus šaligatviai, fiksuojamos pažįstamų as-menų liūdnos eigastys, jaunystės patyrimai ar aki-stata su septyniaskesių sudėtiniu savimi. Šis yra be-raiskaus gailesčio, kaltės ir atpildo jausmo, ku-riuos L. Gutauskas aštrino kitose knygose. Net jei fragmentuose klimpsti į žodžių sirupą (jame, be-ję, taip pat kartais esama sutrūkintų sudėtinių da-lių), vis tiek pastebi, jog iš leidinio sklinda daugiau saiko, ramybės nei praradimo ar praeinamu-mo gėlos.

„Fragmentai“ dėstymas po dalelę, kai nesiekia-ma sudaryti konkretaus vientiso darinio, kelia ne vieną mintį, bet apsistosi ties šia: gali pasiroydi-ti, jog priešais knygoje pasivejama ne tam, kad joje būtų galima užsilikti atsisakius esamos realybės. Kalbama šiam momentui – tik per tuos iš-birusius talpius dėmenis ir ryšius esi čia. Sykiu-tai užkrečianti komunikacija, budinanti norą su-žadinti savus patyrimus.

įšankstinė, kurią reiktu pagrįsti. Remsiuosi žanro kriterijumi. Žinau, jis, kaip ir daug kas iš formos dalykų (pvz., kompozicija, siužetas, kurį jau ne vienas literatūrologas „nušovė“, šiandien tų pačių „šovėjų“ vertinami skeptiškai). Tačiau dauguma skaitojojų juos vertina palankiai, nes, nepaisant postmodernių vėjų atpūstų madų / manierų, jie, t. y. skaitojojų, susidūrę netgi su aukšto rango rašytojo sudėtingu meniniu tekstu, vis dar pageidauja patogių skaitymo „atramų“. Tai, sakyčiau, jų prigimtinė estetinė teisė, nenykstanti su amžių slinktimi; juk kaip kitaip galėtume paaiškinti kad ir J. Londono minėto romano apie vilksunį nemąžtantį populiarumą, na, jeigu ir mąžtantį, tai tik santykinių, atsižvelgiant į sumažėjusią bendrą grožinės prozos paklausą.

Manau, R. Granausko apysaka gana darniai dera prie J. Londono ir kitų rašytojų animalistų grožiniais kūriniais pasektų istorijų apie šunis. Todėl jam šia prasme buvo gerokai lengviau negu V. Martinkui, siekiančiam ne tradiciškai papasakoti apie šeimoje atsiradusius šunis, bet per juos ar jais remiantis sukurti šiuolaikinį intelektualinį diskursą / esę apie tėvų vaikų, individuo-visuomenės komunikacijos problemas (išin pabrëžiami nesusikalbėjimo tarp kartų bei apskritai komplikuoto Kito suvokimo-supratimo aspektai), kūno-sielos, sązinės-kaltės, priespaudos-laisvės, vidaus-išorės (kaukės) kontrastai). Iškelti uždaviniai liudija, kad V. Martinkus šią knygą pirmiausia rašė kaip filosofas ir literatūrologas. Pasakojimo kontekste dažnai remiamasi senovės ir ypač šiuolaikinių filosofų (psichoanalitiko Jacques'o Lacano, struktūralisto Michelio Focault mintimis), tačiau ir pats V. Martinkaus mąstymas jau yra pasiekęs tokį lygi, kai autentiškas / autobiografinis bylojimas ir iš jų ištekantys intelektualiniai šaltiniai sudaro organinę vienovę. Apysakose esama taiklių filosofinių ižvalgų apie save, savo šeimą, apie rašytojo darbą bei pareigybės, kurias Lietuvos sajūdžio metais šiam autorui prisiejo atliliki. (Beje, šis laikas užgriebiamas ir R. Granausko apysakoje). Taigi autentiškasis medžiagos klo das, kitaž žodžiai sakant, pagrindinės temos fonas, yra savitas ir svarbus. Sudėtingumas kilo rašant, kai tą kloda-foną V. Martinkus pradėjo jungti į nuoseklų, sklandų pasakojimą. Jeigu pats autorius apysakos „Šuo, kuris paliovė lojės“ gale nebūtų prisipažinęs: „Liko mišlė, kodėl aš rašau šią istoriją, beje, labai ją komplikuodamas, moviškai, ne vieną sykį ją pra-

dėdamas ir niekaip neužbaigdamas. Labai nesisekė“, tai, manau, atidesnis skaitojas tą rašymo sunkumą būtų pajutęs. Išsikelė temą / uždavinių autorius rašydamas pradėjo smulkinti, t. y. ekstensyvinti, tolti nuo pagrindinės dominantės, kurios visada ieško skaitojas ir kurios nori nenori turi prisilaikyti kiekvienas rašytojas, siekiantis surūpinti kompoziciškai subordinuotą kūrinį. Metaforiskai sakant, V. Martinkus savo erdelterjerui Ukvui uždėjo per sunkų krovinių, tad jis pradėjo svyrinėti į šonus. Pratęsiant palyginimą – tai jis, apysaka. „Metempsichozės išmonėje“ daugoka metafizikos, sumaginto, sumistinto aiškinimo apie šuns vietą ir tilto funkciją šeimoje, apie namiškių kalčių, charakterių komplikacijų persidavimą šuniui, vėliau susirgusiam nepagydoma liga...

Tos „alkūnės“, lankai ar nukrypimai nuo centro, kaip intelektualiniai segmentai, atskirai paminti / skaitomi, yra gana įdomūs. Kaip ir šis: „Ką reiškia paveseti? Vaistų gal per maža. Ir šuniui, ir žmogui. Reikia mokėti laukti. Kaip valstybėje, taip ir šeimoje. Savvyje. Reikia išmokti leisti vilties įstatymus. Galvoti apie ateitį. Suprasti, jog net dabartį labai sunku paaiškinti. Ką besakyti apie pranašystes! Juk pasakyt: saugokite netirkų pranašą“ (p. 79).

Erdelterjero Ukvio svyrinėjimas į šonus tikrovėje (t. y. jo liga ir tragediška baigtis), realistiškai „perkeltas“ į apysaką, skamba tikrai meistriškai. Tokie epizodai nenusileidžia geriausiams R. Granausko apysakos fragmentams – joje, teisybės dėlei reikia pasakyti, irgi esama balastinių, ekstensyvių puslapiai, pavyzdžiai, pernelyg plačiai išskėtojė vasarojimui. Tatyvėnuose aprašymai.

Jeigu V. Martinkus siužete vietoj sausų filosofavimų būtų pridėjęs kad ir ketvirčiu daugiau realistišnių vaizdų apie erdelterjerą Ukvį (tokie yra ir apie kitą šunjį Akbarą), jo apysaka, manau, būtų pranokus granauskišką. Kodėl? R. Granausko Bulis tiesiog „laimės kūdikis“, patekęs mylinčiu žmonių globon. Tarp šio elitinio šuns ir šeimininkų tvyro pilnuitinė santarvė ir iškalbinga... bežodė harmonija. Bulio mirtis nuo infarkto labai žmogiška, skaitojojams suprantama. Todėl apie jokius komunikacinius tiltus ar susvetimėjimo grėsmę R. Granauskui nėra reikalo rašyti. Stiliuje vyrauja sentimentalios gaidos, pažairinamos švelnia autoironija, o pabaiga, kaip sakyta, jau gryna patetinė – pasakotojas / autorius po numylėtinio mirties duoda pinigų kai-

mynui ir paprašo Bulį išvežti bei palaidoti vietoje, kurios nežinotų niekas, nei jis pats, nei jo žmona Genutė. Kodėl taip? „Kam visą laiką draskyti sau širdį, jeigu jau nieko iš jos nebebeišdraskysi?“ (p. 167)

V. Martinkaus šunų likimai esmiskai skiriiasi nuo Bulio – jie tragiški: Akbaru atsikratyta miške, Ukvį kankina pamisimo prieupulai. Kaip šitokius likimus pavaizduoti? R. Granausko apysakos meninė koncepcija ir stilus čia netinka. Kitokie „pagrindiniai veikėjai“ reikalavo ir kitokio meninio sprendimo. Sakėme, kad ir autorius prisipažino nerades optimalaus varianto. „Liko mišlė, kodėl aš rašau šią istoriją...“ Ir kritikas šiuo atveju yra bejėgis svarstydamas: o jeigu autorius būtų pasielgęs kitaip? Tad verčiau pacituosiu apysakos pabaigos episodą apie šuns laidotuvės: „Ukvis buvo palaidotas tą pačią dieną, devyniasdešimt trečiųjų liepos septintąją; duobė jam buvo iškasta gėlyne, atokiau nuo diemedžio, arčiau pūkenio, kur jis pats sau kapą bandė išrausti, nusizudyti ir likti. Violeta jo įkapėms paukojo seną savo mamos staltiesę, ant jo kapavietės Jurga atnešė ir pastatė iš medžio išdrožtą pagonišką krikštą – salutę su žalčiais. Buvome ją parsivežę iš nerijos smėlynų, radome tarp likimo vejams paliktų dekoracijų kino filmui „Moteris ir keturi jos vyrai“ liekanų“ (p. 105).

Šioje išstraukoje juntama biliūniškoji gaida apie Brisiaus likimą. Jeigu V. Martinkus būtų daugiau spaudęs pedalą su šia nata? Gal tuomet ir toji „metempsichozės išmonė“ būtų geriau pavykus? Tačiau norint ši „jeigu“ realizuoti, kitaip sakant, meniniu būdu jি panaikinti, reikytų perkelti autorinio sumanymo svorį iš vienos koncepcinės plotmės į kitą. O tai gali padaryti ne kritikas, bet pats rašytojas.

Teigiau, kad R. Granausko apysaka stipresnė. Tačiau taip dariau iš anksto, pasitelkdamas daugumos skaitojojų nuomonų reitingus. Bet bandau išiklaustyti ir į mažumos balsus, sakyčiau, „elitinius“, kokie yra ir abiejų autorų apysakų pagrindiniai keturkojai veikėjai. Nuo demokratinių balsų šliedamas prie pastarųjų, galiu sakyti, kad V. Martinkaus apysaka įdomesnė tuo, kad ji autentiškai paliudija apie sudėtingą kūrybos psychologijos procesą, apie nelengvą intelektualinės eseistikos „taikymą“ ir asmeninei biografijai, ir Kito (ar tai būtų žmogaus, ar šuo) gyvenimui išreikšti...

Dalia Tamošauskaitė „Vabalai“: eileraščiai. –
Vilnius: „Versus aureus“, 2013.

Nespėjti apsidairyti, o etažerėse atsiduria vis daugiau debiutantų leidinių. Vieni rečiau girdimi, kiti pagaliau neišsitenka ofsetuose. Pirmosios knygos konkursui atsiranda atsvaru, populiarėja tokio pobūdžio leidinių serijos, liudijančios nebūtinai rasičiųjų stygijų, nes gali pasiūlyti kiek įvairesnių, ne taip dažnai matomų ir kvestionuojamų autorų tekstų. „Versus aureus“ praėjusiais metais taip pat papildė savą seriją „Debiutai“ – išleido po vieną poezijos ir prozos knygą.

Darios Tamošauskaitės eileraščiai kultūrinėje spaudoje pasirodė prieš septynetą metų, o neseniai sugulė į knygą „Vabalai“. Pasirinktas mažųjų marginaliuju objektų įvardijimas dera – autorė linkusi eileraščių rašyti trumpą, pasitelkia apvertimo, paradokso principą: „Aš / Nieko / Nesakau. Bet / Kiti / Girdi / Tyl / Manye. Ir / Apkurstu“ (p. 43). Poetinės miniatiūros reikalauja susitelkimo, apvalyto žodžio, ir juos D. Tamošauskaitė parodo, bet tikriausiai sąmoningai pasi-

teldama šiurkštū, prozišką sudėliojimą – juk išprastai manoma, kad vabalai parazituoją ir yra nemalonūs. Tekstai išties taupūs, telpa į vieno dviejų sakinį brūkšteličiimus, artimus aforizmui, sentencijai: „Kartais / Viskas taip / Pasiutusiai / Tikra... Kad / Bemat / Supranti, / Jog / Sapnuoji“ (p. 51). Jais atliepama minties grynimino pasekmė, tačiau eileraštis arteja, tik ne kaskart įgauna poetinę mąstymo raiską, nes taupumas turi savybę atverti aprnuogintą permastytą esmę – lieka kaip priešokis prie konkretių įvarijimo kraštutinumo, kuris nepalieka properši atradimo džiaugsmui. Dažnai aktualizuojamas niuansas sustiprinamas: „Matau žmogų / Pirmą kartą... / O jau nekenčiu“ (p. 35); „Išsitaškė ant / Mašinos / Stiklo / Šlykščiai / Atrodo net / Patys / Gražiausi / Drugeliai“ (p. 39). Tačiau vien tam, kad potekste įsryškėtų švelnioji atsvara, tarsi iš kokono besilukštenantis drugys. D. Tamošauskaitės poezyjoje svarbios netobulumo, prasmės ir savęs suvokimo akimirkos, žmogų palai-

kančios vilties vertė. Jos žodžiai tarant: „Pati / Tikriausia / Poezija – / Rūkas: to, / Kas / Tikra, / Beveik / Nematyti“ (p. 69). Mégimama išrasinti tą „beveik“ (nes yra!), o ironiškas, pridengtas kalbėjimas nusveriamas noro prabili subtiliai, pajudinti žmogišką nervą, ir autorė tai akivaizdžiau daro, pavyzdžiu, „Skruzdžių“ skyrelyje, išrasminančiame eiliakalbos temą. Ten, kur esama nežinomybės, svarstymas įgauna kitą matmenį.

Eileraščio pagavumas yra lakus reiškinys ir, regis, debutantė tai supranta. „Vabaluose“ pastebima pa-stanga sutelkti daugiaprasmybę, užčiuopti ją atkreipiant démesį į žodžio reikšmingumą: „Iš visų grynavieslių / Žirgu / Pats gryniausias / Laumžirgis: / (...) / O laumių / Dabar / Tieka daug, kad / Jas net / Vadina / Moterimis“ (p. 87). Tokiu atveju kalba siūlo ne vien šypsni keliančius paradoksus, o „etimologiją“ pertekliančias tiesioginės žodžių reikšmes, kurios dar nesukuria individualesnio vyriško ir moteriško prado permastymo ir suliejimo – tokio pobūdžio eileraštis kol kas tvyro komentaro lygmenje, bet kelia lūkesti ateityje sulaukti originalių pastebėjimų.

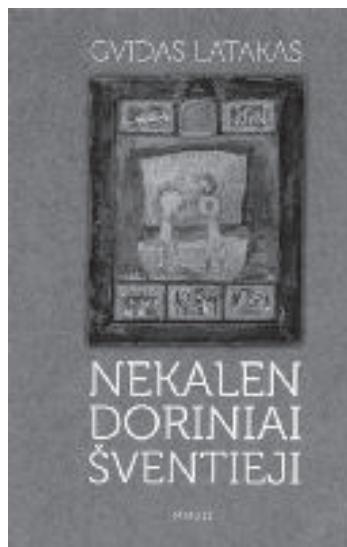
Skaitytant „Vabalus“ įmanoma užčiuopti ejimą gryninamo „rytietiško“ pasaulėvaizdžio link, kai norėtusi nuščiuti ir suvoki pasaulį savyje. Gal klystu, bet lieka išpūdis, jog vis išnyrant šakota mintis (poetė aktualizuoja suvokimą, kad vieną suprantame per oponuojantį kitą) jo galimybę kiek apmeninka. Tačiau mąslus dvipolis žvilgsnis šiame leidinyje yra neabejotina D. Tamošauskaitės eileraščių stiprybę, kurią ji junta ir pateikia, pasirinkusi savą vabaliską koncepciją.

12 Kūryba

Egidijus GAIDAUSKAS

Atvirukas Gvidui Latakui

Mielas Gvidai, sveikinu tave sulaukus švento sniego. Šiuryt žvilgtelėjės pro langą norom ne norom pagalvojau: kaip gražu, kaip nykiai lie tuviška. Manyje kilo ilgesys to, kas seniai pamiršta, nutolę, likę gal tik tolimoje vaikystėje. Nežinau, kokie laideliai susilietė asmeniniame kompiuteryje, bet ümai prisiminiau tavo paveikslą „Tobijas kelionėj“. Aiškios spalvos, pusiau biblinis, pusiau apokrifinis siužetas. Matyt, kaltas akinamas baltumas už lango, o gal ir tai, kad šią naktį prastai miegojau ir truputėlį svaigsta galva. Išsviriau gilių kavos, ne, nepirkintės – rudenį buvau savo gimtajame sodžiuje Batakiuose, prisirinkau gilių ir per žiemą gurkšnoju sau žemaitiško ąžuolo stiptyrę. Vis dėlto gilių sunka dar neatémė sveiko *razumo*, nepraradau budrumo ir nepraziopsojau tavo tapybos parodos atidarymo bei kartotinio poezijos knygos „Nekalendoriniai šventieji“* pristatymo Rašytojų klube Vilniuje. Atidžiai sekiau kalendorių, kad nepraleisciau tos dienos ir valandos. Turiu pasakyti, vakaras buvo puikus. Po jo nepasijutau šventesnis, tačiau tas baltas sniegas, ryškaus kolorito Tobijas, kartu su angelu Rafaeliu žingsnuojantis į tolimą nepažistamą Ragės miestą... Taigi, kaip jau buvau minėjės, išsviriau žemaitiškos gilių kavos ir sėdau rašyti tau laišką.

Mielas Gvidai, linkiu tau sveikatos, bet turiu prisipažinti, kad apie tapybą nieko neišmanau. Apie poeziją, – tai baisiausia mislė ir galvos svagulys. (Atrodo, jau būsiu minėjės.) Bet pasinaudosiu tavo pasiūlytu metodu ir pabandysiu ištirkti iš savo paties *durnyno*, nusibraižęs ant sie nos tokį tinkleli, pro kurį tik spurst, ir jau kitoje pusėje priesais meškinio Timofiejaus narvą že-

maičių žvérinčiuje bestovis ir betarišas: „Tikiu Timotiejau, kad ne visi dangaus šventieji pukuojas mūsų kalendoriuos, anot Lapino Erazmo, o gyvena tarpe mūsų, valgo ir geria. Kažkā daro, tapo, rašo“ („Tikiu...“, p. 95). Ir aciū Dievui. Tikrai tikiu, kad nedaug tokių liko, kurie vienu metu sugeba tarnauti dviej mūzoms ir abiem šnervėmis vienu metu pūsti fleitą. Nedaug poetų, gebančių iliustruoti savo knygas. Vien paėmus į rankas ši eilių rinkinį apima pasigéréjimas, nustelbiantis rišlią logiką. Ėstetikai aukojamas penkiolikos raidžių žodis *nekalendoriniai* (tarsi koks nebeprisikopūsteliaudamas), kuris negailestingai sukopo jamas į dvi dalis it žaltys ar dvi račiu pervažiuotas šliūžas. Ir nieko. „Dvi meškeres užmetei, kuri kibs, tą ir timpčiok“ („Apie dvių meškerių užmetimą“, p. 6). Turėdamas du pasirinkimus – iširėminti „Nekalendorinius šventuosius“ ir pasikabinti prieš Kalėdas ant sienos arba kuriam laikui atidėti ši neišvengiamai veiksmą ir atitraukus akis nuo tapybiško viršelio nerti į nespalvotus puslapius, daug nesvarstydamas renkuosi pastarąj galimybę, nes nuojauta sako, kad ši tą sužvejosiu.

Prisimenu – vaikystėje turėdavau kartis į aukštą skarotą eglę, augusią netoli namų, ir iš varnų lizdo pačioje viršūnėje išmėtyti kiaušinius, kad jos viščiukų neišgaudytų ir savo vaikams nenuneštų. Nereikia, Gvidai, laukti, kol išsiris varniukai**, kam tų problemų. O ir pats, matau, linkęs į konkretumą: „Aš jau musiet neblauksiu / pakol išsiris varniukai / pradēsiu sukiot rankenelę / tikrinti garo sklendę“ („Akademija“, p. 9). Amatas, technikos menas ir meno technika, – štai kur mūsų vyrijos paslapčių kambarys, į kurį kartkartė-

mis norisi įkišti nosj, kad ir neetaloninė. Damoms, tiesa, ten nėra kas veikti.

Joms siūlyčiau poezijos tomelį pradeti skliaudytis nuo penkiasdešimtojo puslapio, tai yra nuo antrosios dalies „Ne kalendoriniai“. Cia bent jau yra paminėtos dvi garbios moterys: Barborė, kilusi iš Radvilų, ir Juoko Ona. Pirmoji knygos dalis rezervuota vyrams: Diurerui, Mikelei de Karavadžui, pozuotojui Algiui, kalviui Hildebrantui, Mykolui Pačkai, Abraomui Kulviečiui, Pakėnui, Katrei (argi čia moteris – viena į medį su visomis duris) ir t. t. Itaigus ir piešinys „Senberniai“ (p. 30) – puikus vyriškų menų sintezės ir dvasios pusiausvyros pavyzdys. Nežinau, ar Telšių aukštėsniojoje dailės mokykloje bei Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės institute studentams dėstomas *ars poetica* kursas, bet tavo ūmus polinkis į poezią verčia mane įtarti, kad būtent taip ir yra. Vizualioji juslinė plastika, spalvos – „katės amonij / naudosiu variui žaliuoti / žalvarui / ar matė kada / dyviną Talino mėli“ („Žalsvinimas“, p. 29) „raudonas kalvis trunkys / per tuščią priekalą / dienos dar labiau mėlynous / inkliuzas susmęgs į ašarą“ („Inkluižas su vabalų“, p. 65) – tai vis ta pati tapytojo, dažų maišytojo, teptukų mirkytojo, drobės užkariautojo, metalo kankintojo vaizduotė. Kaip ir Leonardo Gutausko atveju ryžtingai nusiteikę meno mylėtojai sutrinka: kas tai, poezija ar dailė? Juoba kad ir ant paveikslų gausu teksto. Vizualizuotas eilėraštis neišvengiamai daiktiskėja: „Reikia kirvio – / parodai kirvi reik duonos – / maiše sugraibai žiauberę / parodai kokiam žlibiui / ir viskas“ („Daiktai susikalbėti“, p. 36). Amatų mokykloje be daiktų – nė iš vienos. Kaip-

Nerijus Laurinavičius „Apvalyk mane isopu...“: novelės ir etiudai. – Vilnius: „Versus aureus“, 2013.

Pirmai Nerijaus Laurinavičiaus knyga siūlo pažinti mąslų, neabejingą autorium, kurio proza apdairiai pavadinta novelėmis ir etiudais, – cia sugulė lengvai skaitomi, nesudėtingos struktūros, nedidelės apimties tekstai.

„Apvalyk mane isopu...“ skleidžia išliekančios, prasminges literatūros ilgesi. Gal todėl atrodo, kad autorius lakoniškuose kūriniuose sau ke-

lia uždavinį vis mestelėti kokį svarbų posakį, kuriu būdinga sujudinimo, kaitos skatinimo pad skirtis. Knigos kontekste iškalbingi šie veikėjo žodžiai, kurie tiktū nusakyti didelei daliai prizos: „Paprasčiausiai jis manė, kad kiekvienas tikras, gyvas žmogus privalo turėti savę niekam nežinomą PASLAPTI. PASLAPTI, kurios nebūtų įmanoma įspraussti į jokius dailius rėmus ar įkli-

juoti į blizgančius fotoalbumus“ („Slidi žuvis“, p. 30). Slaptingo tikrumo vertę sustiprina kontrastas, nukreipiantis į paviršini blizgesi, demonstratyvumą, ir šis N. Laurinavičiaus rašymo bružas gana greitai pasidaro numanomas, nepaisant to, kokiomis skirtingomis ir judriomis trajektorijomis veikėjai (jais pasirenkamos įvairios būtybės – gulbė ar niekas, o asmuo kaip nuobaudą gali įgauti augalo bruožų) būtų vedami. Tekstų ketinimai rimti – akivaizdi kritika skiriama pendantskam jaukumui, sistemos sraigteliams, dirbtinumui, vartotojiškai kultūrai: „Jie elgési lyg amžinybės akivaizdoje nuolatos būtū kūrė išliekamają vertę“ („Vijoklio išpažintis“, p. 13). Šalia gana ekspresyviai šaržuojančioje prozoje išryškinamas individualistinis, altristiškas gyvenimo būdas. Etiuduose „suprantantieji daugiau“ drąsiai priskiriami dvasingiems atsiskyrėliams, ne suprastiesiems, nebijantiems atrodyti kaip nepažeisti vaikai. Apsivalymas, pereinantis į netrikdomą išorinę ir dvasinę rimių, suteikia pagrindą žmogaus egzistencijai, kurią savaip nuodija kie-

gi šoks meškinas Timofiejus be įkaitintos skardos ir klumpių? Netiesa, kad gyventi yra menas. Gyventi yra amatas. Menas – pasitelkti nereikšmingus daiktus ir iš jų sukonstruoti neilgą, bet užtikrintą malonumą stebėtojui, nesvarbu, kad letenos svyla ir artisto kailis pražilęs, – juk iš to galima pragyventi ir gal net kai ką pergyventi. Išmanyk amatą ir nepražūsi. Nei gūdžiai perversmų metais, nei šokant Diurerio giltinei. Išmanyk amatą ir nusikalsi reikalingus garsus kaip koks kalvis Hildebrantas, gyvenantis Gryno oro mėgėjų kaime („Duoti vardus“, p. 8) arba juodakis kalvis Frejus iš Tauragės, it koks Ikaras dirbdinėsis sparnus vieną dieną išskristi ir nebesugrižti („Kalvis“, p. 78, „Kalviui“, p. 79). Ir aš studijų metais lankiau garsiai žvangėjusią „Poetų kalvę“, bet neturėjau savo šventojo Frejaus, kuris priimtu į gizelius ir atskleistų paslaptingojo kalvystės amato subtilybes. Kūrybinis susitinkimas pasiekiamas ne visiems, gal tik alchemikams, gal tik šv. Luko gildijos kažkelintajam. Alchemiko siekis paprastus daiktus permainyti į aukšą toks taurus ir kartu toks beviltiskai surūdijęs. Iš skirtinų materijų – dailės ir poeziros – išgautas lydinus gal ir nepasižymi monumentaliu patvarumu, bet turi visus taurumo bruožus. Neužbaigtume, anot mano pažstamo skulptoriaus juvelyro klaipėdiškio Vytauto Karčiausko, slypi tobulumas. Jis turėjo omeny savo skulptūras, tačiau ir žodinio meno atveju, tikiu, tobulumas slypi trūkinėjančiame eileraščio pašnekesyje su skaitytoju, nutylėjimuose ir nutilimuose. Matau, perpratai šią juodosios metalurgijos paslaptį, tad tau jau nesunku „pasakyti ne visą tiesą / daug ką palikti / plaukų kaltūnuos / krūmų lizduos ir podėliuos“ („Arkliai tegul lekia“ p. 40). Matyt, tai ir yra *ars poetica* alchemija, kuriai trūksta logikos, bet ne tikėjimo vaizduotės galia.

Turėtum sutikti, kad kalviui, tapytojui, skulptoriui, juvelyrui nebūtina rašyti eileraščių. Žodžiai trukdo susikaupti ties daiktu. Apskritai nieko nebūtina. Ir išvis – kur ta poezija prasidėja ir kur pasibaigia? Gal palatoje prie bičiulio lovos, kai į galvą ateina tik iškraipytas S. Nėries rinkinio pavadinimas – „Maumedžiu žydėsiu“ („Maumedis“, p. 72)? Žemaitiški mūsų maumai ir maudžiai niekaip neprigya nei anglisko, nei prancūziško stilistus parkuose, nei rojaus soduose. Noras grįžti į natūraliąjį būseną kartais tiesiog nemaldomas. Tada maga sau ir kitiems pasakyti: aš labiau „sodininkas / negu kalbėtojas aš labiau / akys ir ausys rožei / rožei girdėti“ („Sodininkas“, p. 23). Norisi svesti, kaip tam riteriu Valdemarui, ietį ir skydą, nes „gyvendamas vis labiau / prasiskolinu dangui“ („Iš Valdemaro mišio“, p. 58). Bet ar įmanoma sugrįžti? Paradok-

salu, tačiau tam, kuris jau sugebėjo paleisti amžinąjį kūrybos *perpetuum*, skola dangui yra tiesiogiai proporinga skolai kūrybos bendrakeleiviams. Dėl to asmeniniai norai lieka neišpildyti, bet donkichotiškasis Valdemaro Kukulo gyvenimas, įtrauktas į šventųjų aprašymus ir į šventųjų portretų galeriją, pagaliau sulaukia vainiko. Ir įkvėpia naujus donkichotus. Taigi ir vėl du menai, dvi meškerės, du kelias – „paveikslas ant medžio tebus / dvipusis kaip dvi galimybės / kaip du vilkai kurie / mano vidun sulindę pjaujas / - katras laimi – paklaus vaikėzas / senio / - o tas kuri tu pašeri“ („Sandoris“, p. 7). Tad į katrą pusę suksim skriemulius, Gvidai?

Įskaičiau, ką rašai apie save greta iškabintų drobių parodoje Vilniuje. Sakai, tavo kūrybos vektorius labiau krypsta į praeitį, senovę, į abrozdzus ir šventuosius ant sienų, pakampėse bei palėpėse. Juos reikia restauruoti. Kas gi kitas tuo pasirūpins? Rojaus sode – obuolių metas, o ten tik vienas kunigas, pabėgęs iš ligoninės-pseudorojaus, turintis vieną šliubą ir vieną šlubą koją, parsivežtą iš siberijos. („Obuolių metas“, p. 75). Išžiūrėjau į dorus veidus nekalendorinių kalvio Edmundo Frejaus, Tobijo, Pranciškaus, riterio Valdemaro Kukulo, oreivystės globėjo Vaidoto Daunio ir nors sakinu, kad apie tapybą neišmanau, pasirodė, jog restauracija vykusi: spalvos gyvos, purvas nugremžtas, dulkės nupūstos, akys numazgotos.

Tačiau dar ne viskas atlakta. Tebeguli ant viškų sukrautos paukščių apdergtos knygos, sutrūniję šventųjų paveikslų rėmai, *bagamaziški abrozdai*, paukštis Juscio Mikučio akys, supaukštėjusi Oskaro Milašiaus nosis, Rilkė vis dar įkalintas bokšte, o namas nežinia kada gali griūti. Ir kažin ar kas sususpēs laiku išnesti sveiką kailį. Tačiau tau, išvengusiam filologinio išsprusinimo, išsaugojusiam žemaitišką Palangos Južės *kromelį* su jau postmodernoje epochoje surankiotų istorijų perlmutru, natūralaus dydžio šnekamosios kalbos barbarizmais ir ištiktukais, kaip antai: *pašvyst, plest plest, niukt, tau, tikiu, pasiseks*. Sulig paskutiniu gilių kavos gurkšniu sakau sudievu. Drūtas laikykis, dėl to, kas aukščiau pasakyta, nesisielok, nes tikrai „nežinau kas paskiau / bet tikiu į laimingą pabaigą“ („Durys“, p. 47). Tikiu, kad Tobijas dar vis tebekeliauja, pasirėmęs į angelo petį, nusitvėręs žuvį kairėje rankoje. Žuvis konkreti, ką tik nuo meškerės, o angelas be jokio drabuželio toks išblyškės kaip temstant sniegas už lango.

*Gvidas Latakas, *Nekalendorinai šventieji*. – Vilnius: „Naujoji Romuva“, 2012.

**Gvidas Latakas, *Kol išsiris varniukai*. – Kaunas: „Nemunas“, 2008.

tas modernybės luobas. Tačiau kontrastiški poliai (nusidejė juk ilgaliežuviai magnatai, verslininkai, aukštus postus užimantys valdininkai) leidžia tekštą išspręsti tradiciškai – paaukojus senolei, uždavus lemtinę sujudinti galintį klausimą („O kai numirsite, geriau gyvensite?“, p. 41). Dažnai nueinama primityviu keliu, nes idėjos sureikšminimas nugvelbia pasakojimo tūri, individualesnį, plastiškesnį posakį. Dar daugiau – pagrindinę mintį, ne kartą turinčią vilties virsti metaforą, autorius mėgsta plačiai teisinti ir skaitytojo akyse palikti nuogą: „Esi keistokas ežys – labiau į vidų, nei į išorę. Ant išorinių adatų pasiveria Šio pasaulio tuštybę transportuojantys balionai bei padangos. Tavo išvaizda jiems atgrasi. Vidiniai spygliai, arba spygliai į vidų, nuolatos bado tavo paties tuštybę, kuri prakurusi pragariškai šniokšcia. (...) Jei nebūsime bevitiski trumpaziūriai, turėsime bent miglotai ižvelgti, jog tokis reiškinys kur kas išgaingesnis nei Šio pasaulio meilė mums“ („Kaktusligė“, p. 56). Tad kol kas esminė teksto idėja, užnugaryje palikusi šiaip jau neblogą raišką (auto-

rius turi humorą jausmą), yra kūrybos atspirtis. Ji neprisėlina nepastebėta – sukuriama situacija ne kartą lieka tik piedanga.

Kas „Apvalyk mane isopu...“ yra gražu? N. Laurinavičiaus kontrastai leidžia pastebėti savaip žaviajų detalę – neigiamiems dydžiams perteikti autorius skiria nuobodokus aprašymus, o teigiamieji atskleidžia labiau įsitikinus, jautriau. Pavyzdžiui, „Tyloje ir triukšme“ tylą siūloma išgirsti ne tik šventovių palubėse, bet ir subtilesnėse, mažiau tikėtinose detalėse – žvejo valties dugne, pirmųjų pavasario dienų varvekluose. Nepastebimai sugretinami du reikšmingi etapai – gyvybės atsiradimo ir mirusiojo pagerbimui skirta rimties akimirka. Tai „Apvalyk mane isopu...“ kontekste nuskaidrina mintį ir neprikišamai veda toliau, nei pamanytų N. Laurinavičius. Ko tokiu atveju jam palinkėti? Tikriausiai nieko geriau už prisiderinančius Jono Meko žodžius – dažniau „eiti / į pat / vidurį // ir / dainuoti“.

Neringa BUTNORIŪTĖ

Privati teritorija

Jurgis GIMBERIS

...skaitau Ulickają, ir negražios mintys krebžda galvoj; palyginti su ja, kai kurie mūsų opusai panasūs į veblenimą; turiu omeny stilių, akiratį ir turbūt ne save...

...nors daugelio atvejų pakaktų mykimo, vis dėlto kalba yra nuostabus dalykas...

...visada sutrinku, kai kokią nors istoriją kine arba literatūroje pertraukia išrašas „Po trijų mėnesių“, „Po penkerių metų“, „Po trisdešimties...“ – pasijuntu apgautas; kaip kokioj Gudijoj, kai tarnaudamas armijoje apsimiegojė iššokau iš traukinio ne toje stotelėje; naktis, rūkas, tik blaustūs žibintai toliomeje, net nė vieno gudo aplinkui; o paskui lyg niekur nieko (po tą trisdešimties metų) jie varo sau toliau: „Tada Petras Povilui ir sako...“ ir t. t.; menininkai...

...iš temų – Romas skaitė Druskininkų laikraštyje skelbimą: „Parduodu pusę viagros tabletės“; jeigu būtum menininkas, galėtum eilute žemiau parašyti ...o prieš trisdešimt metų...

ir padaryti kiną arba kokį romaną; koks skirtumas...

...Danutė sako (iš folkloro), kad yra tokiu žmonių, kurie per vestives būtinai nori būti nuotaka, o per pakasynas – *nabašninku*; čia vis dar apie meninkus...

...išeini pasivaikščiot – gal kas nors pasakys: „Sveikas, gerai atrodai“...

...kai mes kalbam apie žmogaus teises, paprastai užmirštame apie antrąją tų teisių vartotojų pusę; išprāstyti iš Prancūzijos rumunu čigonai vaizduojami kaip nukentėję žmogaus teisių požiūriu žmonės, o tie, kurių teritorijoje jie pažeidė ekologinę pusiausvyrą, apskritai neminimi; tas pasmirdėlis, kuris Niujorkе buvo išvarytas iš bibliotekos, laikomas auka, o bibliotekininkės, turėjusios kęsti jo amžinai neplauto kūno dvoką – teroristėmis; galbūt beatodai-riškiems žmogaus teisių gynėjams vertėtų duoti pažinti pretendentų į žmogaus teises kaimynystę ir jos poveikį kitiems žmogaus teisių turėtojams...

...kaip tau patinka toks sakiny: „Ir rytoj eisi į darbą kaip kokia karalienė“...

...Biržų žmonės prašnekuoja „normine kalba“ biržiškiams sako: „Ką tu čia gramatuoj!“...

...iš Vidos Brazauskienės išverstos knygos: „Aš esu kuklių poreikių asmenybė“, tas derinys „kuklių poreikių asmenybė“ graudina iki ašarų...

...„trapus“ – man vis dėlto kažkas valgom...

...viename krante upė teka į kairės į dešinę, o kitame – iš dešinės į kairę; manė tai verčia varginančiai susimąstyti; jeigu ne „Panorama“, galėtum išeiti iš proto; nuo „Panoramos“ – irgi; tada vėl grįžti prie upės, žiūri į amžinai tekancius vandenis ir nusiramini...

...dar kartą apie tą patį: nepataikei į kašę – esi kreivarankis, o jei kreivai nuraše, gali skelbtis postmodernistu...

...galgi nusirašiu iš Ulickajos – „gyvenimo bendrininkė (bendrininkas)“...

...kodėl sakom „rautis plaukus nuo galvos“? ar dėl visa ko tikslinam?

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Sausio 14-oji

Tekstą tenka pradėti rašyti Sausio 13-osios išvakarėse, – vadinas, netikėtai save pasmerkiau rašyti *apie* Sausio 13-ąją, – ji pernelyg aiškiai įspynusi į niaurią velyvo vakaro gūdumą, o ryte, kai sėsiu redaguoti teksto, bus dar ryškesnė, – jau atėjusi. Negaliu nieko perspėsti ar pakeisti, turbūt ir neturiu teisės nustoti rašės – nes tai tie siog svarbu.

Tai buvo diena, aprėpusi daug nuojaudą, vilčią bei ketinimą – ir čia pat jas nusinešusi, *de facto* įteisinusi visa, apie ką iki tol galėjome tik slapčiai svajoti, sklaidydami papelijusias A. Šapokos istorijas ar šeštoje klasėje zaisdami „išsvadavimo armijas“. Tai diena, kurios iškilybę ir reikšmę, mes, ją išgyvenusieji, visuomet nešiosimės į rodymus kaip masonišką ženkla – net nėra labai svarbu, ar ją patys kūrėme, ar mums, po šluota tūnojusiems, ji buvo atiduota naudotis kitų; tai laiko, epochos žymė, kurios nepavyks (ir – tikiuosi – nebus reikalo) nusiplauti.

Vis dėlto net ir pasiduodamai šventinei euforijai turėtume neužmiršti, jog tai ne tik diena, kai (ne be aukų) buvo sustabdyti okupantų tankai. Ji taip pat sukūrė prielaidas rastis ir būti neapykanta kultūrai bei žmoniškumui alsuojančiai epochai, įsukusiai mus į spalvingą, bet žiaurų turgaus gyvenimo sūkuri, – *gariūnlaikui*, kurį šiiciai simboliškai norėčiau pavadinti sausio 14-ąja. Diena po.

Tai šiek tiek siaubinga, gluminanti mintis, – ir tai taip pat labai svarbu. Vadinas, šalia mūsų – tu, kurie skandavo „Lietuva“ eisenose ir mitinguose, stovėjo visuose *baltijos keliuose*, tū, gaudyti gaudžiusi žinias iš galbūt tuoji svetimujų užgrobsimo Parlamento (juk tuomet nežinojome, kokia palanki ir gailestinga mums bus istoja), ir tikičių, kad „po dvejų metų gyvensime kaip Vakaruose“, stovėjo *kiti mes* – o gal netgi visai ir ne mes, bet kažkokie „jie“, – niūrūs, treniguoti monstrai, ieškosiantys savęs valiutos keityklose ir kooperatyvų garažuose, kaupsiantys patirtį *Warszawa Stadion'*, o daugiabučių kiemuose sukursiantys griežtą ir žiaurų režimą, kasdien aplaistydamai jo pamatus niekuo dėtu praeivių krauju ir degtine „Magic Crystal“, anuomet kainavusia, rodos, septynis litus; tie, kurie, esant reikalui, būtų gynę (jau tik) vienintelį dalyką – savo bukumą ir pinigus, kuriuos užsidirbo nesant įstatymų arba nepaisydami jų.

Tada, Sausio 13-ąją, nė nenutuokėme, kad ne-trukus, tankams neįstengus nutildyti liūdesingu laisvės gynėjų giesmių, tyla vis tiek taps tokia spengianti, reikšminga ir kraupi, o visa, kas iki tos dienos atrodė tvaru ir amžina, išskaitant netgi tai, už ką kovojoje vakar, pradės syvruoti bei skilti – kaip baltos plastikinės kėdės, kokiam dešimtmiečiu tapusios mums gražiausiu ir labiausiai *sékmings* gyvenimą simbolizuojančiu daiktui; kad dar vakar nešiojėsi akyse ir širdyse svetimą kraują, vėliau patyliukais gniaušime kumščius, pavydėdami kaimynystėje gyvenančiam

banditui ar net ir visai smulkiam banditėliui, kuris, – mums atrodis, – savo duoninėje turi viena žiaubere daugiau.

Na, bet užteks. Šis tekstas neskirtas pabrėžti, kaip mes aukštai buvome ir kaip žemai puolėme – prašau man atleisti, jei tokis įspūdis netycia susidarė. Veikiau atvirščiai – kartais netgi atrodo, jog tame, ką ties Jézumi ar Marija tūpčioje parlamentės davatkos vėliau būtų galėjusios drąsiai apšaukti (ir nesyk apšaukė – tik niekas jų neklausė) idealų išdavyste, būta tiek gyvybinės energijos ir – baisu pasakyti – (kūniškos) vilties, kad jos, net ir suvokiant, kaip baisiai ji nusiaubė laisvėje gyventi nemokančių žmonių galvas ir turtą, neįmanoma nemylėti, – ar bent jau negerbė.

Vis nepavyksta atsikratyti minties, kad klai-koka pervartos epocha, kurią, paklusdami ją formavusiemis bendriems principams, kiekvienas vis dėlto gyvenome pagal savo supratimą ir sąžinę, davė, – arba veikiau duotų, jei kada nors būtų apmąstyta mene ir mokslo veikaluoze, – be-ne daugiau naudos negu vienybės paslaptis, kuriaj patyrėme ošiančių vėliavų miške mitinguose ir budėjimuose. Kolektyvinio transo patirtį, nors kaip asmeninė patirtis ji neįkainojama, nelengva išreikšti raštu ir žodžiu, ji išsprūsta iš visų apibrėžimų, jos praktiskai neįmanoma perteikti kaip reikšmingo, jaunosios kartos savimonę ugandancio pasakojimo (kurio nūdieną, nesant naujų istorinių filmų, labai reikėtu). Juoba kad toji patirtis susipynusi su krikščionybe ir nacionallizmu, kas dabarties madų veikiamam jaunuoliui gali rodyti įtartina, – o štai lėkštą, primityvą, žiaurų ir sentimentalą gariūnlaikų galima lengvai apgiedoti įvairiausiais rakursais ir įvairiomis formomis, ji supras kiekvienas – čia nėra amžiaus ar išitikinimų apribojimo. Gariūnlaikis iliustratyvus ir alegoriškas, jo spalvingumas ir dinamiškumas – puikus rimto mokslinio pokalbio fonas arba meno kūrinio medžiaga, o drauge – puikus masalas sudėtingo ar / ir pernelyg pateitiško turinio nepageidaujančiam vartotojui. Paradoksalu, gariūnlaikis taip pat yra tobulas pavyzdys, kai reikia įrodyti, jog moralė, – kad ir ką sakytų kovotojai „su viduramžiais“, – šiandien svarbi nė kiek ne mažiau nei prieš šimtą metų ar tūkstantmetį.

Netgi galima teigti, kad kalbėti apie gariūnlaikį su visomis jo ydomis ir paklydimais, atlirkais išdidžiai pakelta galva (kas dabar būtų visai nesuprantama), yra vienintelis būdas nuoširdžiai ir, svarbiausia, realistiskai kalbėti apie Sausio 13-ąją, nepamirštant, kad aukos prie bokšto žuvę gindamos ne tik kažkokią abstrakciją laisvę (nors, neneigiu, abstrakcios savokos anuomet buvo įgijusios gana daug konkretumo), bet ir laisvę nors švenčių metu valgyti konservuotus žirnelius ar netgi kokius konservuotus ananasus¹. Štai kodėl nauja išaušusi diena, – pavadinimą ją sausio 14-ąja, – užtruko dar bene dešimt su viršum metų, per kuriuos nuo banditų kulkų krito šimtus kartų daugiau niekuo dėtu žmonių negu lemtingą 13-ąją, buvo išplėsta, pavogta, klasta

išviliota milijardų vertės turto, užmiršta ir prie bankroto ribos nuvaryta kultūra (ligi šiol ten tebesanti), reabilituotas kvailumas ir t. t.

Bet tai – tik viena medailio pusė.

Iš tiesų gariūnlaikis pratęsė ir, galima sakyt, itvirtino misiją, kuri buvo pradėta Sausio 13-ąją. Jis svarbus, nes be to agresijos, ižūlybės, godumo, visažinystės ir paprasto bukumo, kuris užtvindė miestų ir miestelių gatves, susibūré į miestų tarybas ir seimus, treninguotas dirigavo praeiviams kumščiais ir *bitomis*, mums galbūt niekad net nebūtų šmestelėjusi nuojauta, – gali būti, kad iki šiol to dorai nesupratome, – kas yra laisvės dovana, ir dabar dažnam tikriausiai nebūtų taip aišku, už ką aną sausio naktį žuvo tie keturiolika.

Gariūnlaikio reikėjo, kad po ilgų siautulingo *biznio darymo* metų, kai teturejome du pasirinkimus – vogti arba pavydėti vagiantiesiems (ir, žinoma, būti apvogtiems), mums pagaliau nušvistų, – o juk ir tai nenutiko iš karto, tam prireikė ne vieno nuopuolio ir bent kelių krizių, – kad daiktai, kurių staiga atsirado daug ir įvairių, reiškia ne tiek ir daug, o visada reikės tiktais to, ko né vienas režimas niekada neįstengė atimti, ir ką man, ironikui, net drovu garsiai įvardyti – tikėjimo ir vilties. Jo, gariūnlaikio, nebuvo galima apeiti ar išvengti, nes reikėjo išmokti naudotis Sausio 13-ąja iškovota laisve, – ir gariūnlaikis, tiesas pasakius, buvo puikios studijos.

Galų gale kalbėti apie šią dieną kartu su vi-sais ją lydejusiais reiškiniais verta, nes apie tai nesunku prabilioti žaismingai ir su šypsena, o tai atveria papildomas galimybes ugdyti ir švesti. Ir atvirščiai – apie Sausio 13-ąją šnekėdami kaip apie vienos nakties nuotykį mes neišvengiamie atgrasaus patoso ir niekaip neatsikratome „gedulio dienos“ reputacijos, nors, regis, jau artėjama link bendro sutarimo, kad tai pergalės, o ne gedulio diena.

Taigi esu tikras, kad apie gariūnlaikį, – sausio 14-ąją, kaip jį simboliškai pavadinau, – kalbėti būtina, nes – čia dar sykį pasikartosiu, – 13-osios aukų ir tebuvo keturiolika, o gariūnmetis iš kiekvieno mūsų tylių pareikalavo viso savęs. Kiekvienas, kad ir ką anksčiau būtų mąstęs ar jautęs, buvo parklupdytas ties iškreipto grožio ir iškreipotos moralės, jei tokia vis dar egzistavo, veidrodžiu, – o mąstantčiam individui tai buvo didžiulė (ir labai gėdinga) auka.

Štai kodėl stebina ir liūdina, kad iki šiol neišėjojo erdvėje, nei mene nėra, – na, beveik nėra, – šio laikotarpio refleksijų, niekas apie jį nekalba, o jaunesnioji karta galbūt net nežino. Argi dvidešimt keleri nepriklausomybės metai nepakankamas pagrindas prisiminti ne tik tai, kas buvo kilnu ir didinga, bet ir tai, kas tam priešinga, o vis dėlto išrašyta į laisvės kovų dienoraštį kaip paskutinis, lemiamas mūsis, – mūsis su pačiais savimi, – tiesą sakant, dar besitęsiantis (bet gal jau laimimas).

Taigi pasinaudodamas proga norėčiau palinkėti menininkams ir intelektualams nepalikti nuošalęj sausio 14-osios. Tai irgi mūsų, klystančiųjų, savastis – pripažinkime, ne vienu aspektu gal net autentiškesnė už įkarščio patosą, kuri, rankose vibrnuojant vėliavų kotams, kartais klaidingai pavadindavome „meile tévynei“.

Gal siose lankose ir man (ir mano bičiuliams) pavyks ką nuveikti.

¹ Varšuvos turgus, sakoma, didžiausias turgus Rytų Europoje.

² Konservuoti ananasai buvo viena sovietmečio pabaigos tragedijų – atvėrus dėželės, gautas ilgas valandas praleidus eilėse, daugeliui paaikėdavo, kad išsvajotas ir niekada neragautas vaisius – bent jau tuo pavidalu, koks buvo, – visai neskanus ir nė iš tolo nepriłygti itin retai ra-gaujamam, bet vis dėlto ne neregėtam bananui.

Romualdas RAKAUSKAS

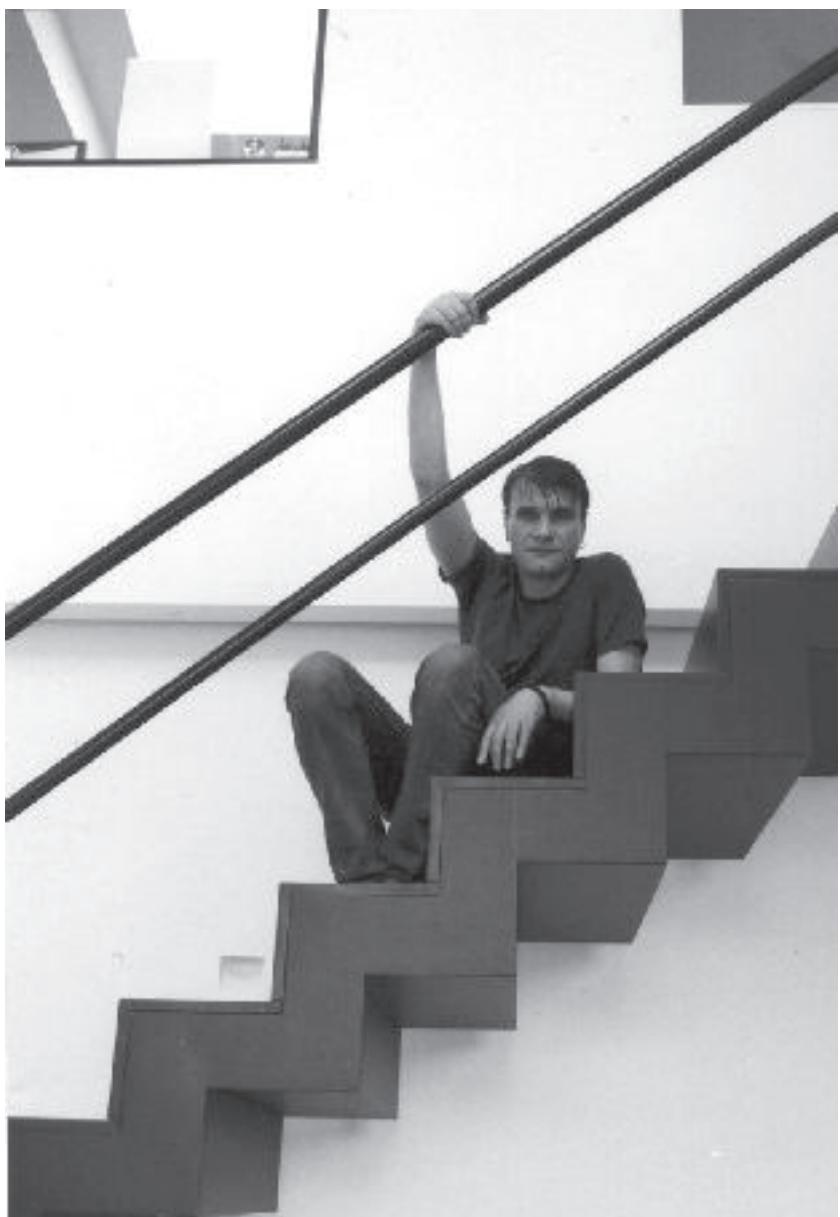
Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Rašytojas Rimvydas Stankevičius

Tavyje pasaulis sukelia poetinių sąskambinių, jei iš tiesų netinginiaujii, jeigu skaitai poeziją, jeigu esi save įjautrinęs, įgilinęs, nenuklydės į buitines problemas, seklumus – ko irgi kiekviename gyvenime būna. Juk ne paslaptis, negali būti tos poetinės būsenos dvidešimt keturių valandas per parą ir ištisus metus. Tenka pabūti sutuoktiniu, sūnumi, darbuotoju, draugu, pirkėju ir taip toliau. Visi tie kiti tavyje gyvenantys asmenys tarsi bando poetą nustumti žemiau, kad žmogui tavyje lengviau gyventi būtu. Juk žmogus yra visai kitų interesų padaras negu poetas.

16 Kinas

KINO KALENDORIUS

Gediminas JANKAUSKAS

100 metų su Charliu Chaplinu

Kai Ch. Chaplinas atvyko į Ameriką, jam buvo 21-eri.

Lygiai prieš šimtą metų, pirmiausia JAV ekranoose, o paskui ir visame likusiame pasaulyje, pa- sirodė pirmieji Charlie Chaplino filmai. Iš Anglijos (jis gimė 1889 m. balandžio 16 d. Londono rajone Valvorte) į Ameriką atvykės pantomimos aktorius pradžioje bandė prisitaikyti prie tuomet užgimstančios amerikietiškos komedijos taisyklų, bet labai greitai surado originalų personažą, kuriam buvo ištikimas geriausiuose savo filmuose.

Ameriką Ch. Chaplinas pirmą kartą pamatė 1910-aisiais, kai čia atvyko gastrolių su Fredo Karno pantomimos trupe. Šiame kolektyve jaunasis aktorius trumpuoju komiškuose skečiuose vaidino tik trejus metus, bet publika ir spauda jį jau spėjo įsidėmėti. 1920 m. liepos 23 d. Jorkšyro laikraštyje „Irving Post“ net pasirodė trumpa žinutė „Kylanti žvaigždė“, kurioje buvo toks jauno talento įvertinimas: „21 metų jaunuoliui ne taip lengva vaidinti iš Fredo Kitcheno paveldėtus vaidmenis, bet Ch. Chaplinas puikiai su šia užduotimi susidororo... Nepaisant amžiaus jis jau turi partirties ir kai tik išeina į sceną, salė juokiasi, suprasdama, kad mato komiką iš prigimties.“

Ilgai lauktas pasimatymas su Niujorku iš pradžių lūkesčių nepatenkino. Knygoje „Mano autobiografija“ Ch. Chaplinas rašo: „Išlipęs iš tramvajaus stotelėje Times Square aš pajautau nusivylimą. Vėjas gainiojo gatvėmis laikraščių skiautes, o Brodvėjus tokiu metu (sekmadienį dešimtą ryto) buvo panašus į apsileidusią moterį, ką tik pakilusią iš lovos... Dauguma žmonių be jokio tikslo slampinėjo šaligatviais, tarsi būtų atvykėliai, laukiantys traukinio ir norintys tiesiog užmušti keletą valandų. Ir visgi tai buvo Niujorkas, rizikos miestas, stambaus verslo miestas, gniaužiantis kvapą ir šiek tiek gąsdinantis. Paryžius man pasirodė kur kas svetingesnis... Bet Niujorkas užtai buvo pati tinkamiausia vieta didžiuliams

darbams. Aukšti dangoraižiai žvelgė išdidžiai – jiems nerūpėjo maži žmogeliai.“ Vakare situacija pasikeitė. „Kai Brodvėjų užplūdo ryškiai vasariniais rūbais apsirengusių žmonių minia, man palengvėjo. Mes išvykome iš Anglijos šaltą rugėjo dieną, o iš Niujorką atvykome bobų vasaros įkarštyje, kai termometras rodė 80 laipsnių pagal Fahrenheitą. Visas Brodvėjus žibėjo spalvotomis elektros girlandomis, spindėjusiomis kaip brangūs deimantų vėriniai. Sí šiltą vakarą émė keistis mano požiūris į Ameriką – aš pradėjau ją jausti. Aukšti dangoraižiai, linksmai šviečiančios rekl-

mos žadino naujas viltis, pripildė mane nepaprastą nuotykių nuojauta. Tada pasakiau sau: „Mano vieta čia!“

Lemtingas atsitiktinumas

Gastrolės Amerikoje buvo sėkmingos – po pa- sirodymų Niujorke trupė Jungtinėse Valstijose už- sibuvo dar 21 savaitę, pasiekusi šalies vakaruose esantį Los Andželą (šis tvankus miestas Ch. Chaplinui tada visai nepatiko). O kai pakeluiu namo trupė vėl stabtelėjo Niujorke ir gavo galimybę

Pirmame filme Ch. Chapliną nelengva atpažinti.

viename teatre dar pusantro mėnesio rodyti savo repertuarą, nutiko tai, kas beveik kiekvieno menininko gyvenime vadinama lemingu atsitiktinumu. „Kartą jaunas žmogus, kuriam jo mylimoji paskyrė pasimatymą labai vėlai, neturėdamas kur dingti kartu su bičiuoliu užėjo į Williama Morriso teatrą 42-oje gatvėje, kur tąsyk buvo rodomas „Vakaras angliskame miuzikhole“. Pamatęs mano pasirodymą girtuoklio vaidmenyje jis pasakė: „Šitam vyrukui aš pasiūlysiu kontraktą, kai susilaukišiu sėkmės.“ Tuo metu šis jaunuolis buvo kino režisieriaus Davido W. Griffitho statistas ir gaudavo penkis dolerius per dieną. Tai buvo Mackas Sennetas. Vėliau jis įkūrė kino kompaniją „Keystone“.

Praėjo visai nedaug laiko, ir antrųjų pantomimos teatro trupės gastrolių Amerikoje metu Ch. Chapliną Filadelfijoje pasiekė tokio turinio telegrama: „Ar jūsų trupėje yra aktorius pavarde Chaffinas ar panašiai? Jeigu yra, tegu jis susisiekia su Keselo ir Baumeno firma Brodvėjuje.“

Mackas Sennetas pažadą įvykdė. Ir tuoj pat naujokui paaškino, kaip „Keystone“ studijoje kuriamos komedijos: „Mes neturime scenarijaus. Tie siog surandame pagrindinę siužetinę idėją, o pasukui leidžiame įvykiams eiti savo vaga, kol prasideda gaudynės, kurios ir sudaro mūsų komedijų esmę.“ Kino istorikas Davidas Parkinsonas knygoje „Kino istorija“ atskleidžia dar keletą specifinių tokio kino bruožų: „Sennetas buvo pradininkas itin mėgti ir ilgiausiai išbuvisio populiariausio iš visų nebyliojo ekrano žanru – greito veiksmo (slapstick) komedijos. Sennetas laikėsi dviejų taisykių: kad filmo pagrindas yra judėjimas ir kad joks pokštas negali trukti ilgiu nei 100 sekundžių. Improvizacijos ir filmavimo natūroje meistras pavertė kamerą veiksmo įrankiu, praturtino komediją filmavimo triukais, sulėtinu filmavimu ir uždegančiu tempu, kurį susikurda vo jau montuodamas.“ Dar M. Sennetas mėgdavo sakyti, kad geroje komedijoje turi būti daug gatvėmis lakstančių policininkų (tokius absurdiai atrodančius tvarkos saugotojus visada lydėjo darnus žiūrovų juokas) arba merginų plikomis blaždomis („Jeigu jos visai nesusijusios su siužetu – dar geriau, – sakydavo Sennetas, – vyrams tokius vaizdus pažiūrėti vis tiek bus malonu“).

Mažasis Valkata visada mokėjo apsiginti.

„Užsidirbant pragyvenimui“

Pirmajį Ch. Chaplinio filmą režisavo Henry Lehrmanas, kuris sakė, kad aktorių individualybės jo visai nedomina, o publikos juoką jis pasiekiąs filmavimo triukais ir montažu. Filmas „Užsidirbant pragyvenimui“ taip pat neturėjo scenarijaus, nors siužetas buvo gana rišlus.abar šią 13 minučių trukmės komediją galima vadinti savotiška Ch. Chaplinio treniruote – čia jis dar tik bandė kai kuriuos savo pokštus, kuriuos vėliau kantriai tobulino. Šiame vaidmenyje atpažinti būsimą komedijos karalių labai sunku. Jis vaidina aferistą, kuriam atsitiktinai pavyksta vienam laikraščio redaktoriui parduoti sensacingą reportažą. Šis personažas ir jo kostiumas priminė

Ch. Chaplinio tipus, anksčiau vaidintus pantomimos miniatiūrose – juodas cilindras, pilkas švarkas, džentelmeno lazdelė dešinėje rankoje, monoklis kairėje akyje, juokingos grimasos ir žemyn nusvirę ilgi ūsai. Jau pirmoje scenoje simpatijos nekeliantis aferistas, atrodantis kaip teatrinių vėdilių piktadarys, bando iš gatvėje sutikto žmogaus (jį suvaidino filmo režisierius) iškauliyti pinigų. Jis labai vaizdžiai iliustruoja savo vargingą padėti, mėgina apsimesti aristokratu, bet visas jo elgesys kompromituota ši įvaizdži. Čia jau matome pirmą „firminį“ Ch. Chaplinio triuką, kai jis arogantiškai atstumia išmaldą (per mažai duoda!), bet kai geradario ranka grįžta atgal prie kišenės, visgi spėja ištrauktį monetą iš jo delno. Vėliau įkyrus niekdarys du kartus stoja šiam žmogui (kaip vėliau paaškėja, laikraščio reporteriu) skersai kelio – sujaukia jo sužadėtuves su mylima mergina ir pasisavina reportažą apie automobilio avarią.

Dinamiškos gaudynės, lenktynės ir muštinės nufilmuotas tikrose gatvėse, o finalinis antagonistų susirėmimas vyksta ant važiuojančio tramvajaus. Ch. Chaplinui filmas nepatiko, jis pasigedo keliu, jo manymu, vykusiu pokštų, kuriuos režisierius išmetė. Bet aktoriaus pastangos neliko nepastebėtos. Vienas apžvalgininkas paraše: „Sukčių vaidnantis aktorius yra aukšto lygio komikas.“

Kituose dvieluose filmuose „Vaikų autolenktynės Venise“ (premjerą vasario 7 d.) ir „Komplikuota Meiblės padėtis“ (premjerą vasario 9 d.) Ch. Chaplinas pasirodė kaip personažas, iš kurio labai greitai išsirutulijojo tas Valkata Carlis, kurį aktorius vaidino ketvirtį amžiaus.

Angliją pirmosios Ch. Chaplinio komedijos pasiekė 1914-ųjų vasarą. Amerikoje žaibiškai išgarsėjusio aktoriaus filmų reklamai „Keystone“ studija parengė tokį šūkį: „Ar jūs jau pasirengė Chaplino bumui?“

1914 m. prasidėjusį Ch. Chaplinio bumą netrukus pajuto ir kitos šalys. Sunku rasti kitą kinematografininką, kuris aktyviai kurtų filmus daugiau nei 50 metų (paskutinę Ch. Chaplinio juosta „Grafiénė iš Honkongo“ pasirodė 1967 m.) ir niekada nebūtų praradęs populiarumo.

Mégstamiausias Ch. Chaplinio personažas taip pat buvo atrastas 1914 m.

Justinas ADOMAITIS

„Esame kelyje ir turime vilties“

Kastantas Lukėnas ir premijos mecenatas Kazys Starkevičius.

Sausio 11 d. istorinėje Prezidentūroje Kaune šešioliktąjį kartą įteikta Lietuvos žurnalistų draugijos įsteigta Stasio Lozoraičio premija „Kelyje į Vilties Prezidento Lietuvą“. Šiemet ją pelnė katalikiškos spaudos darbininkas, publicistas ir vertėjas, periodinio leidinio „Bažnyčios žinios“ redaktorius Kastantas Lukėnas. Premija jam skirta už ilgametę ir ne-nuilstamą dorovinių vertybų sklaidą visuomenės komunikavimo priemonėse. Laureato regalias K. Lukėnui įteikė Lietuvos žurnalistų draugijos pirmininkė Gražina Viktorija Petrošienė ir jos pavduotojas, LŽD Kauno skyriaus pirmininkas Kazys Požėra, piniginį prizą – premijos mecenatas, politikas ir ūkininkas Kazys Starkevičius. Sveikinimo žodžius tarė Kauno meras Andrius Kupčinskas, arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, pirmojo premijos laureatė Nijolė Baužytė, kolegos, bičiuliai.

– Visą laiką jis gyveno kaip laisvas žmogus, – laureatą pristatė publicistas, bendramintis ir bendražygis Petras Kimbrys. Pasak prelegento, K. Lukėnas tiesiog paveldėjo vertybinių pasaulio samprataj. „Septintos kartos inteligentas“, – taip jų apibūdino P. Kimbrys. Augės mokslineinkų, Nepriklausomos Lietuvos diplomatus, teisininkų, architektų aplinkoje, K. Lukėnas baigė enciklopedinius „gyvenimo universitetus“, lengvai kalbia keliomis užsienio kalbomis. Soviet-

mečiu paskutiniajame architektūros studijų kurse K. Lukėnas nutarė mokslus tęsti Sorbonos universitete. Ir išėjo į Paryžių. Sovietų pasieniečiai jaunuolių sustabdė, išvertė iš kuprinės knygas, ilgai tardė. Ne-radę „nusikaltimo sudėties“, leido dirbtį muziejuje... kūriku, t. y. suteikė žmogui galimybę savarančiai studijuoti filosofiją, semiotiką, mokyti kalbą. Atgimimo laikotarpiu kun. Vaclovas Aliulis iš pogrindžio spaudos žinomą K. Lukėnų pakvietė dirbtį žurnale „Katalikų pasaulis“. Važinėdamas iš Kauko į Vilnių traukiniu, K. Lukėnas išmoko ispanų kalbą. Per popiežiaus Jono Pauliaus II vizitą Lietuvoje ir vėliau tikintiesiems sulaukus garbių svečių iš viso pasaulio, K. Lukėnas vertėjauja, rašo įvykių apžvalgas, rengia informaciją užsienio spaudos ir radijo agentūroms. Jo straipsniai skelbiami religinių krypties leidiniuose, žurnale „Naujasis židinys-Aidai“. Be to, K. Lukėnas bendradarbiauja su Vatikanu radiju, rengia savaitines spaudos apžvalgas. „Nepaisant laureato nuveiktu darbų, stebina jo konspiracinių gebėjimai – vengti viešumos“, – dar vieną bruožą pastebėjo P. Kimbrys.

– Žurnalistikoje atsiranda naujų krizių, viešasis kalbėjimas tampa komerciniu, – savo „atskirą nuomonę“ pateikė laureatas K. Lukėnas. Jo teigimu, premijos formuluojuotėje užkoduotos dvi sąvo-

kos: „kelyje“ ir „vilties“. Vadinasi, einame teisinga kryptimi ir matome šviesą.

Dabarties visuomenės susvetimėjimą, materialėjimą pastebėjo pirmoji S. Lozoraičio premijos laureatė, televizijos laidų ciklo „Mūsų miestelai“ kūrėja N. Baužytė. Dvasis erozija, pasak jos, palietė ne tik mokyklą, bet ir kaimų, miestelių bendruomenes, ištuštėjo bažnyčios.

– Šiandien tamsos daug, jii mus gali slėgti, tad labai svarbu nešti tą žiburėlį, – apie laureatą K. Lukėno nuopelnus kalbėjo Kauno arkivyskupas S. Tamkevičius.

S. Lozoraičio premiją 1998 m. įsteigė Lietuvos žurnalistų draugija. Per šešiolika metų premijos „Kelyje į Vilties Prezidento Lietuvą“ tapo žurnalistai, kūrėjai, publicistai, dvasininkai, tremtiniai: N. Baužytė (1998 m.), Vaidotas Žukas (1999 m.), Kazys Požėra (2000 m.), Leonas Peleckis-Kaktavičius (2001 m.), Viktoras Alekna (2002 m.), Roma Grinbergienė (2003 m.), Vaclovas Aliulis (2004 m.), Liudvika Pociūnienė (2005 m.), Vanda Ibianskaitė (2006 m.), Antanas Seikalis (2007 m.), Julius Sasnauskas (2008 m.), Edmundas Simanašaitis (2009 m.), Andrius Navickas (2010 m.), Zenonas Mikalauskas (2011 m.), Marytė Kontrimaitė (2012 m.).

Autoriaus nuotrauka

„Mudu du“: Alfredas Kukaitis ir Birutė Mar

Viešoji įstaiga „Vieno aktoriaus teatras“ 2014-uosis pasitiko su nauju kompaktinių plokštelų kolekcijos „Lietuvių aktorių balsai“ albumu „Mudu du“, dedikuotu visagalei Meilei. Jame meilės lyrika skaito Birutė Mar, dainuoja ir gitara groja Alfredas Kukaitis. Jiems pritaria Aras Žvirblys (gitara, klavišiniai) ir perkusinių instrumentų, garsų žaismė), Ieva Kerzaitė ir Saulė Kukaitytė (vokalas), Rokas Žvirblys (gitaros).

Albume skamba Arvydo Ambraso, Onės Baliūkonytės, Antano Gailiaus, Antano A. Jonyno, Donaldė Kajoko, Jono Liniausko, Vytauto Mačernio, Marcelijaus Martinaičio, Elenos Mezginaitės, Algimanto Mikutos, Kęstučio Navako, Tomo Venclovos tekstai. Visų kompozicijų muzikos autorius A. Kukaitis. Aranžuotės A. Žvirblo.

Poetas A. Mikuta: „Klausydamas albumo pagavau save, kad neatpažistu atskirų tekstų autorių. Išskyurus tik kelis D. Kajoko ir V. Mačernio eileraščius, kuriuos esu gerai išimenes. Net nežinau, ką tai galėtų reikšti, – ar kad mūsų poetai labai supanašėję, ar kad albumo sumanytojas (-ai) itin kruopščiai atsirinko tekstus, tinkančius šiai kompozicijai. Su-siklostė tikrai subtilus dviejų žmonių pokalbis apie

meilę, nostalgiskas, „su rudenio trupiniu“. Išsivaizduoju, kad vyro ir moters pasišnekėjimas galėtų būti ir kitoks – garsesnis, karštесnis, labiau išpaniškas. Bet tai jau nebebūtų „mudu du“. Tik nežinau, ar Lietuvoje dar yra aug jaunų žmonių, kuriems vis dėlto adresuojama ši kompozicija, galinčių valandai panirti į šitokią minkštą atmosferą.“

Kompozitorius, 2013 m. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas prof. Gedrius Kuprevičius: „Netikėtas ir šaunus duetas – aktorių Birutė Mar ir dainuojamosios poezijos kūrėjas Alfredas Kukaitis „Lietuvių aktorių balsų“ kolekcijoje pasirodo su kruopščiai parengta kompaktine plokšteli „Mudu du“. Tikrai verta paklausyti!“

Naujasis albumas – 28-asis kolekcijoje, kuri 2005 m. pradėta leisti VŠĮ „Vieno aktoriaus teatras“ vadovo Sigučio Jačėno iniciatyva. Kolekcijoje skamba aktorių J. Čižauskaitės, O. Dautartaitės, D. R. Jankauskaitės, E. Jankutės, D. Kazragytės, V. Kochanskytės, R. Paliukaitytės, N. Sabulytės, R. Staliliūnaitės, G. Urbonaitės, L. Zorūbaičiūtės, R. Abukevičiaus, G. Arbačiausko, S. Bareikio, A. Bialobžeskiu, V. Dumšaičio, K. Genio, S. Mykolaičio, L. Noreikos, S. Jačėno, V. Paukštės, E. Stanciko, R. Šimukausko, P. Venclovos balsai. Bendras kolekcijos albumų tiražas jau perkopė 30 tūkstančių egzempliorių.

„Mudu du“ dizainą sukūrė skulptorius ir fotografas Marijus Petrauskas. Albumo rėmėjas UAB „T Optimus“. Naujasis ir tuos kolekcijos albumus, kurių tiražai dar nepasibaigę, galima rasti internetiniame knygynė „Patogu pirkti“.

VAT informacija

Ričardas JAKUTIS

Tikros istorijos, arba laukiantys žmonės yra gražūs

Manau, nustebote Vilmanto Dambrausko nuotraukose išvydę jamžintus Šiaulių menininkus. Žinia, portretas – sudėtingas žanras, sudominti kito žmogaus veidu, povyza nėra lengva, nors tai būtų ir išskirtiniai asmenys.

Ieškoti žmogaus tarp žmonių – dar antikos išminčių siekis. Tais laikais portretas, pradėjęs atskleisti žmogų per pasaulį, vėliau itin sparčiai plėtotas baroko epochoje, plintant realistinio vaizdavimo tendencijoms, o visokeriopai suklestėjo modernizmo laikais.

Šiaulietis dizaineris, Šiaulių universiteto Menų fakulteto dėstytojas V. Dambrauskas kuria ne tik portretus – tai ištisos istorijos. Menininkas tarsi ne fotografuoja, o rašo romanus, primenančius H. Hesse's „mažus džiaugsmus“. Absorbuoja visus individualius bruožus. Fotografijos, tarpusavyje kuriančios

dialogą, sakytum, sudaro vientisą ciklą – amžiaus portretą.

V. Dambrausko kūrybą pavadinčiau šiek tiek siurrealistine, nors menininkas pabėga nuo detailių, jos nėra dominuojančios. Regis, jo jamžinti žmonės kažko laukia. O laukiantieji yra gražūs. Viska galima traktuoti kaip gyvenimiskojó teatro uždangą. Portretuojamiesiems nestinga išdidumo, bet drauge jauti jų paprastumą ir artumą, neprislopintą įgauto autoritetu. Aišku, visad išlieka unikalios kūréjo tapatybés problema. Puiku, jei atsiranda gražus tandemas: menininko (šiuo atveju fotomenininko), parodančio kito kūréjo (pozuotojo) gebėjimą keistis, ypač prasibrauti į naujus, dar neatskleistus jo esybės klodus.

V. Dambrausko portretai – meninis dokumentas, pamästymas apie šalia esančius kūréjus, laiką

bei jo tapatybę. Pasak fizikų, laikas nei bėga, nei teka – jis tiesiog yra. Nors matuojamas jau 20 tūkstančių metų, niekas negali tiksliai įvardyti, kas jis. Gal teisias Albertas Einsteinas, pasakės, kad „laikas yra tai, ką rodo laikrodis“.

Net nežinau, kas gražiausiai kalbėjo apie laiką. Gal Marcelis Proustas (kiek išminties jo „Prarasto laiko bei eškant“), gal Albert'as Camus, sugretinės jį su menu („Menas – tai nuotolis, kurį kancią suteikia laikas“), gal Thomas Stearnas Eliotas, gyvenimą matavęs „kavos šaukšteliu“, o gal dar anksčiau antikos išminčiai („Kiekviena diena – vis naujas gyvenimas“, Seneka)... Sunkiausia jausti, kad laikas nėra tavo, o maloniausia, kai užčiuopii – būdamas tame lypdai save.

V. Dambrauskas pateikia dar vieną netikėtą miniją. Jis siūlo susimąstyti – gal tik mums atrodo, kad laikas praeina, o ištisė jis stovi vietojе. Mes einame.

Martynas Levickis.

Vilma Busilaitė.

Agnė Grudytė.

Kristina BUDRYTĖ

Paveikslų sasajos su laiku / laikrodžiu

Iki sausio 31 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ (K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53, Kaunas) eksponuojama dailininko Klaudijaus Petruolio tapbos paroda.

K. Petruolio (g. 1951) drobės asocijuojasi su laiku arba, konkrečiau, su laikrodžio mechanizmu, žmogaus išrastu, kad santykiai apribotų (suvaldytų?) pasaulio begalybę...

Tokia mintis kyla ne tik dėl to, kad dailininkas yra nutapęs nemažai senovinių laikrodžių formatų, peraugančių į stilizuotus žmogaus pavidalus. Nors, aišku, negali „praleisti pro akis“ tokio darbų ciklo – jis siejasu su filosofinėmis laiko ir erdvės abstrakcijomis, simbolinių istorija ir jų mitologizavimu – visomis pagrindinėmis tapytojo temomis, kurių motyvai jaučiamai ir parodos darbuose.

Dažna paveikslų drobė – tai potyrių akimirkos fiksacija, tikslis ne savo „sekundémis“, o ženklaus arba veikiau paslaptingesnais kūriniais – simboliais. Simboliniai pavidalai, keistų aptakių figūrų susiformavimas – visa tai tarsi rodyklės, nukrypusios į aiškų pasąmoninį, todėl įprastai neapsakomą pasaulį.

Pats tapymo procesas taip pat turi visus reikiamus niuansus, nupasakojančius laikrodžio vidų: įsižiūrėjus į mentele tepamus pagrindinių spalvų – auksinės geltonos, raudonos ir mėlynos – tonus, išryškėja ne šiaip tirštasis sumišęs dažų sluoksnis, o kone visa mechanizmo struktūra. Tepama kelias sluoksniais, kelias „lygmenimis“, todėl smalsus žiūrovas, prięjės per arti, pasijunta tarsi įstrigės didžiuliame pasaulio laikrodžio viduje – aplinkui vos vos iškilusios krumpliaracių, dirželių, kamščių, sujungimo detalių, įvairių įtaisų formos: sugrūsti, vienas ant kito užlieti dažų potėpiai samoninguai ar nesamoningai sukuria krumpliaracių sistemą. Ji, žengsni žingsni toliau nuo paveikslų, prapuola – atsidengia kita regimybė: vaizdingų simbolių mitologija (kur kiekviename spalvos brėžime galima įžiūrėti rato, rodyklės, šakos, raktų simbolius).

Dailininkas tapo ne standartinių formatų darbus, o renkasi labai pailgintus – horizontalius arba, atvirkšciai, vertikalius, siaurus, primenančius nueito ilgo kelio ar kt. formas. Yra didelių kvadratinių ar mažesnių, sudurystų į blokus kompozicijų. Šiaip ar taip, darbo formatas papildo simbolių lauką, ne tik jį įrėmindamas, bet ir suteikdamas pasakojimui pavidalą.

Pagaliau skirtinių formatų atliepia dailininko realinuojamoms laiko metaforoms, kurias taip mėgsta literatūra. Pavyzdžiu, prancūzų rašytojas Michelis Tournier teigia: „Taigi laikas skiriasi nuo erdvės tik

savo negrižtamumu. Teoriškai mobilus daiktas erdvėje visuomet gali grįžti į savo išeities tašką. Tuo tarpu laiko tékmė negražinama – nebent kokiamame fantastiniame romane (...)“ (Michel Tournier, „Idėjų veidrodis“, Vilnius: „Alma litera“, p. 128). Galbūt K. Petruolio darbai ir yra tie „fantastinio romano“ fragmentai, vis bandantys ir gebantys užfiksuoти laiko atkarpas? O gal tai pramanytu iliustratyvių būtybių rinkinys, nepavaldus laikui, kurį sugeba suvaldyti metaforiskumo virtuoza arba stebuklinio pasaulio meistrų?

Štai, tarkim, paveiksluose „Be pavadinimo“ (2010 m.), „Stabas“ (2011 m.), „Musgaudis II“ (2002 m.) arba „Skruzdėlių meilė“ (2008 m.) ypatingą pasaulį kuria ne tik kontrastingi spalvų deriniai ir faktūrinis, bemaž reljefiškas, simboliaišiš margintas storas dažų paviršius, bet ypač aptakūs, gyvi pavidalai, vos išsitenkantys paveikslų rėmuose. Nors jie veikiausiai išreiškia neorganikuos daiktus, metaforiskoje tikrovėje – atgyja.

Drobėje „Be pavadinimo“ besijungiančios detalės pereina į moteriškos figūros diagonalettes, kurių dar labiau ryškina ornamentuota stabilių formų (kvadratų-rombų) raudona plokštuma. Darbe „Musgaudis II“ matyti, kaip iš vieno ryškaus (vėl panašaus raudonumo) spiralinio burbulio skylla ir į mažas plotmes skaidosi ne tik jo atvaizdas, bet ir kitos juodais spinduliais / rodyklėmis į šalis pabyrančios aštros detalės. „Stabas“ arba „Skruzdėlių meilė“ taip pat pasakojimo planus jungia iš mažų (vienur tarsi adatu, kitur – sraigtelii) detalių, perskiria matymo horizontus, plečia spalvos ribas – raudona pamažu perėina į rausvą, o paskui – į Baltą lauką ir panašiai. Žodžiu, šie pavidalai, pasitelkus pasikartojančius ornamentus (kaip senovinį neperskaitomą raštą), stai-ga animuoja ir pradeda gyvenimą keistose teatrališkoje aplinkoje.

Gyvybingumo alizija ypač gaji neįprastai horizontaliuose paveiksluose: „Jūrų mūšis“ (2011 m.), „Laivas“ (2011 m.), „Praskrendantis“ (2005 m.), „Pieva“ (2008 m.), „Šešėlis“ (2006 m.). Čia tarsi ba-

rokinėje stilizuotoje erdvėje turi nueiti daug lėtų žingsnelių, kad „perskaitytum“ vingiuojančių linijų šakotumą, „išsprėstum“ jų rašmenimis dėstomą kompoziciją ir vėl grįztum prie vaizdo pradžios – vienu žvilgsniu sunku aprėpti tokį pasakojimo ilgamą, nors ir ritmingą, viš kartojanti tamsos-šviesos kontrastų leitmotyvus...

Galėtumei sakyti, kad tai per daug ištešti skirtinį metų laikų peizažai, Baltos dėmės – paskutinės tirpstančio sniego aikštélės tarp atsiveriančių žemės plotų, o vertikaliai besistiebiantys tamsūs dryžiai – medžių, krūmų šakų užuomazgos, kuo toliau ir aukščiau visais įmanomais būdais besiskverbiančios į paviršių. Bet dažniausiai mes esame pripratę prie spontaniško ir ekspresyvaus peizažo, vos ne eskizinių (tik pradėtų, vietomis nebaigtų) bandymų; pa-prastai žiūrovai taip suvokia ir momentinių impressionistinių peizažo laikinumą ir jo greitą, kone skubą perteikimą.

Šiuose darbuose užfiksuta itin daug mąstymo ir patirties; jei tai peizažas, tai patyrimo, atskartojimų ir cikliškumo peizažas, sudėstytas pagal tas pačias abstraktaus laiko sąrangas, besiveržiantis į laikrodžio mechanizmo vidų. O pati ilgiausioji nepertraukiama paveikslų linija, besitęstanti vis tolyn, tampa stabili ir nepajudinama, nes yra rato arba ciklo, gyvenimo arba kelio simbolio pavaizduota atkarpa.

Taip ir visa tapymo technika – mišri ir iškili – pajungta teatrališkų dekoratyvių detalių mozaikai: vienur galime išvysti tolyn besidriekiančią laisvą diagonalettes, o kitur sodrios spalvos dera su grafiškais juodais plotais ar kaligrafija. Bet visur juntama stipri dalininko „judėjimo“ trajektorija (ne tiesiogine prasme, nors tapytojas apkeliavęs daugybę šalių, rengegės parodas bene 20 užsienio valstybių ir pan.). Jo kelionė po simbolių pasaulius geriausiai atskleidžia tokiai metaforinių vaizdiniais raštais kaip mažylio ornamento įsikūnijimas didžiuliame formate, kaip žmogaus buvimas bet kokia forma ar pavidalu ir kaip nenutrūkstama laiko tékmė.

„Stabas“.

„Laivas“.

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Geriausias egzotiškas Marigold viešbutis“

„Geriausias egzotiškas Marigold viešbutis“
 („The Best Exotic Marigold Hotel“)
Komedija. D. Britanija, 2012 m. Rež. Johnas Maddenas. Vaidina: Judi Dench, Billas Nighy, Maggie Smith, Devas Patelis, Tomas Wilkinsonas. DVD: „Videoplanet“.

„Rytai yra Rytai, o Vakarai yra Vakarai. Ir susitiki šiemis dyvyniams nelemta“, – taip kitados garsus britų rašytojas Rudyardas Kiplingas vienoje savo baladėje apibréžė dvių skirtingų civilizacijų priespriesą. Keletą šimtmečių Didžiosios Britanijos imperija valdė Indiją ir vadovavosi dar vienu išmintingu R. Kiplingo pamokymu: „Nešk šią kilnią naštą, būk ramus ir rūntas, nepasiduok baimėms ir neskaičiuok skriaudų...“ Bet paskui, kai „baltojo žmogaus našta“ nustojo slėgusi Indiją, iš svetimos įtakos išsivadavusi šalis vakariečiams vis labiau darėsi panaši į egzotiškos piligrimystės vertą kontinentą, kur viskas absolūciai kitaip ir kur pir-

mą kartą pakliuvęs svetimšalis būtinai patiria kultūrinį šoką.

Anksčiau tarp holivudinės komercinės produkcijos ir filmų, masiškai gaminamų Indijoje, buvo didžiulė praraja. Tas kinas puikiai įkūnijo papročius ir tradicijas, atstovaujančias skirtingoms civilizacijoms. Vėliau indiškų filmų siuzetai vis labiau ēmė panašeti į amerikietišką komercinių filmų schemas, o visa Indijos kino pramonė, nusitaikiusi į Holivudo kanonus, buvo praminta Bolivudu. Dabar pastebimas dar vienas šių „dyvynių“ suartėjimo aspektas. Amerikietišcių (o neretai ir europiečių) filmuose indiška egzotika tampa indikatoriumi, padedančiu pamatuoti va-

karietiškų vertybų kainą.

Pagal Deboras Mogach romaną sukurtame filme „Geriausias egzotiškas Marigold viešbutis“ septyni pensinio amžiaus britai susigundė vilionėmis senatvė oriai praleisti ne gimtojoje Anglicoje, o kur kas mažiau pinigų reikalaujančioje Indijoje. Kadangi klasinga senatvė šiuos žmones užklupo netikėtai ir jie susidūrė su nemenkomis finansinėmis problemomis, sprendimas apsigyventi reklamuojamame „Marigold“ viešbutyje ir bent gyvenimo pabaigą praleisti be rūpesčių jiems pasirodė labai patrauklus. Šeši laimingieji „piligrimai“ iki šios kelionės apie realią Indiją neturėjo žalio supratimo. Tik teisininkas Gheremas, anksčiau gyvenęs šioje šalyje, be visų kompanijų vienijančios idėjos, turi dar vieną labai intymų motyvą. Nuo bendrakeleivių jis neslepia, kad yra gėjus („dabar greičiau teoriškai, o ne praktiškai“), ir bent prieš mirtį trokšta pamatyti jaunystės draugą, kurį visą gyvenimą mylėjo.

Reklama yra reklama. Lengvatikiai dažnai pakliūva ant vilionių kabliuko ir susiduria su ižūlia apgaule. Taip nutinka ir filmo herojams. Reklaminiame buklete nuostabiai pristatytas geriausias egzotiškas „Marigold“ viešbutis pasirodė esąs sena griuvena, tik menanti buvusią didybę. Pedantiškiems europiečiams tokis „komfortas“ primena košmarą, o štai jaunajam viešbučio administratoriui Soniui (jis vaidina po „Lūšinėnų milijonierius“ žvaigždė tapęs indų aktorius Devas Patelis) avantiūristinis verslas visai neatrodė beviltiškas. Energinių ir niekad nenusimenantį vaišinį maitina sena indiška patarlė: „Pabaigoje viskas būna gerai. O jeigu kas nors negerai, vadinasi, tai dar ne pabaiga.“

Savaitgalis prie televizoriaus

Kartais reikia visai nedaug, kad pakeistum savo gyvenimą

Geriausieji amerikiečio Jimo Jarmuscho filmai turi kultinių kūrinių statusą, o pats režisierius siauroje kinomanų aplinkoje jau seniai placiai žinomas. Dabar J. Jarmuscho filmuose (tai įrodė ir „Scanneramoje“ parodytas naujausias jo darbas „Išgyvena tik mylintys“) atsiranda ir naujų temų, ir naujų pasakojimo būdų (kinematografininkų kalba tai vadinama naratyvu).

„Kontroliuojamose ribose“ (ketvirtadienis, 21.30 val., BTV) minimalistines verbalines išraiškos priemones kompensuoja galimybė pasinerti į prasmių ir asociacijų jūrą. Filme nė vienas veikėjas neturi vardo. Net ir pagrindinis personažas vadinas tiesiog Vienišiumi. Apie jį nieko nežinoma, išskyrus tai, kad jis – samdomas žudikas. Vienišių su užduotimi į Ispaniją Paryžiaus Šarlio de Golio oro uoste išsiuncią du prancūzai. Kelionės metu tamsiaodis vyrukas rinks degtukų dėžutėse perduodamus koduotus pranešimus.

Metafiziniu trileriu jau pramintas filmas primeina siurrealistinį sapną, kuriame Vienišiaus kelionė konkrečiu Ispanijos maršrutu turėtų būti suvokama kaip klaidžiojimai painiai (pa)samonės labirintais. Susiorientuoti aplinkoje padeda citatos iš ankstesnių J. Jarmuscho filmų.

Elito kinas pristato Didžiosios Britanijos klasiko Keno Loacho filmą „Angelų dalis“ (ketvirtadienis, 0.10 val., LRT kultūra), sukurtą Glazgo mieste pasitelkus neprofesionalius aktorius, ir ši maniera vėl leidžia režisieriui pasiekti maksimalaus tikroviškumo rezultatų.

Angelų dalimi škotai vadina du procentus alkoholio, kuris išgaruoja, kol brenda brėsta statinėse. Režisierius tarsi nori pasakyti, jog kartais žmogui reikia visai nedaug, kad galėtų pakeisti gyvenimą arba bent jau ištirksti iš jo valią slopinančios

aplinkos. Būtent tai nusprendžia padaryti į kriminalinį verpetą įtrauktas vaikinas Robis, kai slapta prasmukės į gimydimo namus aplankytį merginos Leonės palaiko rankose savo pirmagimį.

„Snobo kinas“ primena Clinto Eastwoodo režisuerių filmą „Vidurnaktis gėrio ir blogio sode“ (penktadienis, 22.50 val., TV1). Jaunas rašytojas Džonas Kelso atvyksta į Savanos miestą aprašyti vietinio turtuolio Džimio Viljamso namuose kasmet neįprastai švenčiamu Kalėdų. Ekscentriškas turuolis garsėja ne tik kaip apskrus prekiautojas nekilnojamuoju turtu. Jau pirmą viešnagę dieną Džonas apie jį išgirsta ne vieną pikantišką gandą. Tačiau šventinio šurmilio metu šeimininką suima policija, mat jis nušovė savo jauną meilužį Bilį Hansoną. Bet nesubékite daryti išvadų, juk filmas dar tik prasidė.

Holivude karjerą padarės Honkongo režisierius Johnas Woo savo ankstesnius išradimus vykusiai perkėlė į amerikiečių kino dirvą. Puikus tokios transformacijos pavyzdys – veiksmo trileris „Dvi-veidis“ (penktadienis, 23.00 val., LNK). Ciniškas teroristas Kastoras Trojus (aktorius Nicolas Cage’as) nužudo FTB agento Šono Arčerio (aktorius Johnas Travolta) sūnum. Po šešerių metų nesutaikomi priešai pagaliau susitinka, ir maniakas gauna tai, ko seniai nusipelnės. Tačiau jis spėjo kažkur padėti galingą bombą, kuri nuo žemės paviršiaus gali nusluoti visą Los Andželą. Taigi paskubomis suplanuojama ir pradedama vykdyti beprecedentė medikų ir slaptųjų tarnybų operacija.

Dar vieną veiksmo filmą „Meksikietis“ (sekundienis, 21.15 val., LNK) bus įdomu pažiūrėti netik dėl pagrindinio „žvaigždinio“ dueto (Bradus Pittas ir Julia Roberts), bet ir dėl pernai mirusio aktoriaus Jameso Gandolfinio benefiso. „Meksiki-

čiu“ filme vadinamas labai svarbus herojus – kažoks beprotiskai brangus ir mistinis pistoletas. Gandai apie šią relikviją neleidžia ramiai miegoti ne vienam nusikaltelių pasaulio veikėjui. Turėti tokį „daikčiuką“ jiems kur kas svarbiau, negu išsigyti prabangų automobilį arba susirasti gražią draugę. B. Pitt suvaidintas Džeris Velbachas mėsto panašiai. Todėl ir iškeičia Juliją Roberts į pavojingą avantiūrą.

Jau daugelį metų netyla kalbos apie žmonių klonavimą. Mokslininkai teigia, kad ši problema jau išsprendžiama, ir paslapčia eksperimentuoja. Psiichologai perspėja apie šiam kelyje slypinčius pavojus. Religinį konfesijų hierarchai kategoriskai prieštarauja tam, kad žmogus perimtu kai kurias Dievo funkcijas. O filmų kūrėjai klonavimo temą jau seniai ekspluatuoja fantastiniuose ir veiksme filmuose. Vieną tokį istorijų pamatysime filme „Dievo siustas“ (sekmadienis, 22.20 val., TV3).

„Informatoriaus“ (sekmadienis, 23.40 val., LNK) pagrindą sudaro realūs šnipinėjimo įvykiai, aprašyti žurnalisto Kurto Eichenwaldo knygoje „Informatorius. Neišgalvota istorija“. Tik režisierius Stevėnas Soderberghas į šnipį pasaulį pabandė žvelgti pro kriminalinės komedijos akinius. Mattas Damonas vaidina, žvalgybos terminais kalbant, kurmj-savanori. Gigantiško koncerno, ketinančio pažeisti antimonopolinius įstatymus, viceprezidentas Markas Vaitekeris, rizikuodamas nepriekaištingą karjera, pats pasisiūlo FTB agentams pranešinti, kas vyks ta jo darbdavio įmonėje. O čia jau brandinami stambaus mėsto nusikaltimo planai – ketinama sudaryti slaptą kartelinę susitarimą ir pakelti produkcijos kainas. Grandiozinės aferos architektai trina delnus ir džiaugiasi būsimu antpelniu. Tačiau kurmis, kaip sakoma, knisa gilią šaknį...

22 Kampus

16 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – Daniel Danis „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

17 d., penktadienį, 18 val., 18 d., šeštadienį, 15 val. Didžiojoje scenoje – Antono Čechovo „Vyšnių sodas“. Trijų dalių komedija. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 4 val. Bilieta kainos – 25, 30, 40, 60 Lt.

19 d., sekmadienį, 12 val. Rūtos salėje – Lewis Carroll „Alisa stebuklų šalyje“. Spektaklis vaikams nuo 8 m. Režisierė Ewa Piotrowska. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

19 d., sekmadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

21 d., antradienį, 22 d., trečadienį, 19 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 60 Lt.

Teatro kasa (Laisves al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilieta taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

16 d., ketvirtadienį, 18 val. Pero Lagerkvisto „Neūžauga“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kainos – 16, 20 Lt.

17 d., penktadienį, 18 val. Moliere'o „Šykstuo lis, arba melo mokykla“. Komedija su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

18 d., šeštadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kainos – 40, 50 Lt.

19 d., sekmadienį, 18 val. „Kam man vyras – namuose ir taip ankšta“. Dviejų dalių komedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

18 d., šeštadienį, 12 val. „Pasakų karaliaus teatras“. Stebuklingų H. Ch. Anderseno pasakų atsira dimo paslaptpys (nuo 5 m.). Režisierius Olegas Žiugžda. Spektaklio trukmė – 1 val.

19 d., sekmadienį, 12 val. „Tigriukas Petrikas“. Ar sunku gyventi, drąsą pametus? (nuo 3 m.) Režisierius Algimantas Stankevičius.

Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilieta taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

18 d., šeštadienį, 18 val. premjera! Franka Ramo, Dario Fo „Laisvoji pora“. Režisieriai Rima Januškevičiūtė ir Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kainos – 30, 35 Lt.

19 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Kreivos daiktų istorijos“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

16 d., ketvirtadienį, 18 val. Eltono Johno, Timo Rice'o „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacovskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

17 d., penktadienį, 18 val. Friedricho von Floto „Marta“. Dviejų dalių komiška opera. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

18 d., šeštadienį, 18 val. „Notrdamo legenda“. Dviejų dalių šokio spektaklis. Inscenizacijos autorius ir choreografas Aleksandras Jankauskas, muzika – Riccardo Coccianti, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Artūras Šimonis, kostiumų dailininkė Rūta Biliūnaitė, vizualizacija Vladimiras Šerstobojevas. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

19 d., sekmadienį, 12 val. Eduardo Chagoriano „Ausinė kepure“. Dviejų dalių komiška opera vaikams. Dirigentas Virgilijus Visockis, režisierė Anastasija Grinenko (Baltaušis), scenografas Andrej Merankov (Baltaušis), kostiumų dailininkė Julija Babajeva (Baltaušis), choreografas Dmitrij Jakubovič (Baltaušis), chormeisterai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Bilieta kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

19 d., sekmadienį, 18 val. Johano Strausso „Šikšnosparnis“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė – 3.20 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

23 d., ketvirtadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marius Jacovskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 2.50 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

16 d., ketvirtadienį, 18 val. Orkestras iš arti. Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro pučiamujų ir mušamujų instrumentų grupių muzikantai. Dirigentas Per Kristian Svensen (Norvegija). Programoje – kompozitorii C. Debussy, J. Pachelbel,

L. van Beethoven, G. Frescobaldi, G. Gabrieli, E. Crespo, A. Bruckner, G. Verdi, E. Ewazen, J. Texidor, R. Gliere, D. Ellington, R. Elkjer, B. Strayhorn kūriniai. Bilieta kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilieta taip pat platina *Tiketa*.

KAUNO MENININKŲ NAMAI

18 ir 19 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo Karo muziejaus sodelyje skambės varpų muzikos koncertas „XX a. muzika“. Kariljonu skambins Julius Vilnonis.

20 d., pirmadienį, 18 val. Menininkų namuose – literatūriniai skaitymai „Nepamirškime Mažojo princo“ pagal Antoine de Saint-Exupery „Mažajį princą“. Skirta šešiamečiams ir 100-mečiams vaikams: „Vaikystė – tai didelė žemė, iš kurios mes visi kilę“ (A. de Saint-Exupery). Kviečia aktoriai: Liucija Zorūbaitė, Henrikas Savickis, Miglė Pauļiukaitytė, Albinas Budnikas, Viktoras Valašinas ir scenografas Gintautas Velykis. Bilieta kaina – 10 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“, „Omni ID“ nuolaidų korteles – 8 Lt. Bilieta galima įsigyti Kauno menininkų namų „Mūzų svetainėje“ (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val. ir prieš rengini), o taip pat visose *Tiketa* kasose.

Parodų salėje nuo sausio 21 iki vasario 21 d. eksponuojama paroda „Šnabždesys“ II, dedikacija M. Rostropovičiui. Autoriai: Aušra Andziulytė, Aistė Juškevičiūtė, Eva Pohlke, Jolanta Galdikaitė, Gintautas Vaičys. Iejimas nemokamas. Kviečiame apsilankyti pirmadienį-ketvirtadienį 10–18 val.; penktadienį 10–16.30 val.

Informacija tel. (8 37) 22 31 44, www.kmn.lt.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

21 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – poeto Alvydo Valentos eilėraščių knygos „Nuožmiai artejantis“ pristatymas. Kartu su knygos autoriumi dalyvaus dainų autorius ir atlikėjas Povilas Girdenis, literatūros kritikė Janina Riškutė, knygos redaktorė Bronė Vinevičienė.

22 d., trečadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – literatūros kritiko Valentino Sventicko kūrybos varkaras su nauja knyga „Guriniai“ ir Justino Marcinkevičiaus kūrybos studijomis. Dalyvaus knygos autorius, literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė, aktoriai Juozas Budraitis ir Rimantas Bagdzevičius, dainininkė Veronika Povilionienė, leidyklos „Gimtasis žodis“ direktoriaus pavaduotojas Vytautas Stanelis.

Rašytojų klube veikia Prano Mašioto jubiliejui skirta paveikslėlių knygų konkurso dalyvių darbų paroda „Prano Mašioto pasakos paveikslėliuose“.

Iejimas į renginius nemokamas. Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. p. rasytojuklubas@ava.lt.

17 ir 18 d., penktadienį ir šeštadienį, 19 val. VDU teatre (S. Daukanto g. 27) – „Intymumas“. Pagal Jeano-Paulo Sartre'o novelę „Intymumas“ ir „Herosstratas“. Inscenizacijos autorius ir režisierius Artūras Areima. Kostiumų dailininkė Diana Kuzmickaitė. Vaidina Severija Janušauskaitė, Goða Piptytė, Vainius Sodeika, Andrius Žiurauskas. Bilieta kaina – 30 Lt, studentams, moksleiviams ir seniorams – 15 Lt. Bilieta platina *Tiketa*.

17 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a.13, Kaunas) – muzikinė programa „Pasaulio dainos“, kurią atlikė VDU Muzikos akademijos Dainavimo katedros doc. Audronės Eitmanavičiūtės kl. studentai ir magistrų: Ieva Goleckytė, Rūta Černiūtė, Karolina Ščiuckaitė, Viktorija Gurejeva ir Rūta Ščiogolevaitė, pianistės Kotryna Kaklauskaitė ir Milda Umbrasevičiūtė.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje šiuo metu veikia parodos:

„Maironis ir jo epocha... palieku visą mano jū domajį turtą“,
„Kristijonui Donelaičiai – 300“,
„Rašytojai 1863 metų sukilime“,
„XIX a. II p.-XX a. pr. Lietuvos valstybės politikos, kultūros, mokslo visuomenės elitas ir jo aplinka“, Leonardo Gutausko piešinių paroda.

16 d., ketvirtadienį, 14 val. Kauno m. savivaldybės Vinco Kudirkos viešojių bibliotekos Vičebsko padalinijoje (P. Lukšio 60) – pirmojo Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos 70-ųjų mirties metinių minėjimas. Pranešimą skaitys A. Smetonos gimnazijos istorijos mokytojas Sigitas Nefas ir gimnazijos moksleiviai. Eiles skaitys „Kudirkaičių-varpininkų“ vadovė mokytoja Danutė Blėkienė. Koncertuos Eigulių ir Kaunėnų bendruomenių moterų ansambliai.

19 d., šeštadienį, 12 val. (po šv. Mišių) Kauno Paminklinės Kristaus Prisikėlimo bažnyčios konferencijų salėje (Žemaičių g. 31) – Žaliakalnio bendruomenės valanda „Tu ant žalio kalno gyveni“. Kūrybos valandoje – Žaliakalnio poeto ir bardo Edmundo Janušaičio knygos „Žaliakalnis – Prisiėlimo parapija“ sutiktuvės. Dalyvaus knygos autorius, literatūros kritikė, LRS redaktorė Janina Riškutė, literatūrologė Danguolė Šakavičiūtė, rašytoja Gintarė Adomaitytė, LRS Kauno skyriaus pirminkas Vidmantas Kiaušas-Elmiškis ir kt.

Kauno m. savivaldybės Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje (Laisvės al. 57) veikia Kauno grupės „Esame“ narės Onos Stankevičienės tekstilės darbų paroda „Dedikacija“ ir ekspozicija „Atminantis byloja: Laisvės gynėjų dienai skirti plakatai, ženkliai, ordinai, medaliai“ (iš prof. Stanislovo Sausko rinkinių).

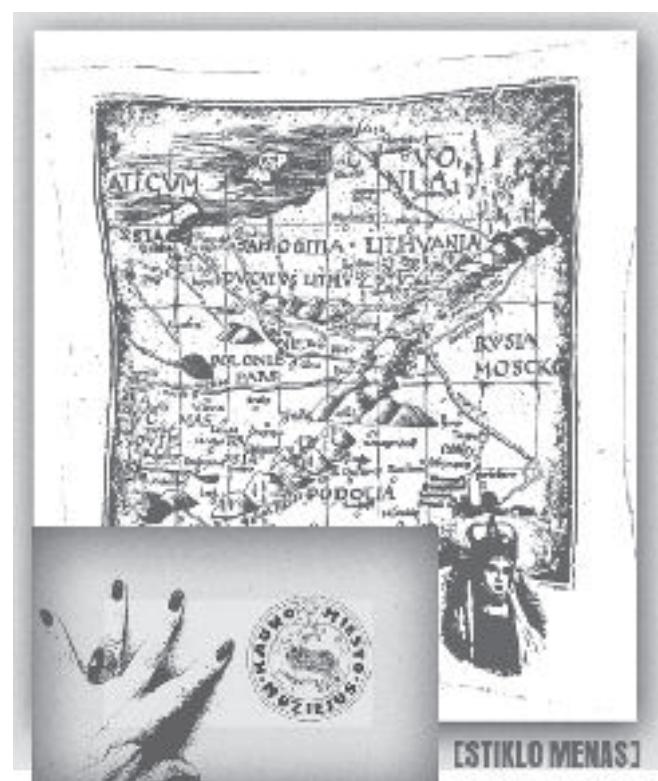
16 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Prie molberto“: kompozicija iš geometrinėų formų ir dėmių. Veda dailininkas Gvidas Latakas. Informacija tel. (8 679) 36 715.

17 d., penktadienį, 14 val. KTKC – kvalifikacinius seminarus „Lietuvių etnochoreografija“, skirtas pasirengti respublikinėms moksleivių folklorinių šokių varžytuvėms „Patrepbynė 2014“. Ves Audronė Vakarinienė, mokytojas metodininkas Andrius Morkūnas.

18 d., šeštadienį, 16 val. KTKC – paskaita „Žodžių daugiaprasmiskumas. Vaizdinis ir loginis, konkretus ir atsajus mastymas“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Susitikimas su Antanu Andziuliui „Kokią regime Lietuvos ateiti“.

20 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: portretas (tapyba). Ves dailininkė Dalia Žurkelienė.

21 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: šaliko banguotais kraštais vėlimas. Ves Daiva Vainauskienė. Registracija tel. (8 679) 36 715.

Kauno Kolegijos
Justino Vienožinskio
Menų Fakultetas

Stiklo paroda
„PRAETIES LOBYNAI“
2014.01.14 - 2014.02.16
Atidarymas:
2014 m. sausio 16 d. 18:00 val.

Dėlvytinės plastiko užsiėmimo programos
ir kitos spėjiamosių studentų aktyvinės dalyvių
Parodos kuratorių
Sigita Ūkininkaitė

Parodos veikla:
Kauno miesto muziejuje
M. Vilniaus g. 1, Kaunas
Parodos laikotarpis:
I-IV 9:00-17:00val.
VI 9:00-14:00val.

KAUNO KOLEGIJA

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –

tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistikė)

Aldona Žemaitytė (publicistikė)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Rėmėjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RĒMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADISO IR
TELEVIZIJOS RĒMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Sausio 17 d., penktadienį, 17 val. A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje (V. Putvinskio g. 64) atidaroma Evaldo Mikalauskio personalinės parodos „Dar kartą beveik apie žmogų“ atidarymas.

E. Mikalauskio kūryba nepanaši į lietuvių tautos pamėgtus pagraudėnius žmogiškosios būties tematika. Ji pašiepianti, žaisminga, ironiškai atskleidžianti S. Freudo ižvalgų vertus gyvenimo aspektus, patraukianti pa- prastumu, apgaulingai lengvai suprantama, daugiaplanė ir daugiaprasmė. Pa- sitelkusi dažnai aptinkamus, atpažįstamus motyvus ji pasakoja „beveik apie žmogų“.

„Paroda šiek tiek apie būsenas, truputį apie aplinką, kiek apie instinktus ir dar mažumėlę apie tave, mane, juos ir jas. Visa tai šaržuojant lengva ranka įpiešiama į dirbtinį keturkampį pasaulelį, kuris gyvas meninėmis išraiškos priemonėmis ir tam tikrais alogiškais, kartais siurrealistiniais dėsniais“, - teigia Živilė Ambrasaitė.

E. Mikalauskis gimė 1959 m. Telšiuose. 1978-1982 m. mokėsi Telšių dailės technikume, įgijo akmens apdirbimo specialybę. 1984-1990 m. studijavo grafiką Valstybiname dailės institute (dabar VDA). Parodose dalyvauja nuo 1990 m.

Paroda veiks iki **vasario 17 d.**

